

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 4/95 - MEARRÁDUSAT

Siidu 1

Áigi: skábmamánu 21. b. 1995 dii. 09.00 -12.00 ja dii. 15.00 - 18.10
skábmamánu 23. b. 1995 dii. 09.00 -12.00 ja dii. 15.00 - 18.20
skábmamánu 24. b. 1995 dii. 09.00 -12.00 ja dii. 14.00 - 15.45

Báiki : Samelandssenteret, Kárašjohka

Áirasat:

- | | |
|-----------------------------|-------------------------------|
| 1. Olav M. Dikkanen | 21. Geir Tommy Pedersen |
| 2. Magnhild Mathisen | 22. Sven Roald Nystø |
| 3. Berit Ranveig I. Nilssen | 23. Margreta Páve Kristiansen |
| 4. Steinar Pedersen | 24. Aage Pedersen |
| 5. Marianne Balto Henriksen | 25. Olav Andersen |
| 6. Hartvik Hansen | 26. Anders Oskal |
| 7. Ragnhild Nystad | 27. Inger-Ann Fossli |
| 8. Egil Olli | 28. Magne A. S. Huuva |
| 9. John Henrik Eira | 29. Per Solli |
| 10. Ole Henrik Magga | 30. Roger Pedersen |
| 11. Heaika Skum | 31. Ing-Lill Pavall |
| 12. Inger Anne S. Gaup | 32. Amund Eriksen |
| 13. Peder Mathisen | 33. Nils O. Nilsen |
| 14. Alf Edvard Nystad | 34. Jarle Jonassen |
| 15. Jens Petter Olsen | 35. Ásta Vangberg |
| 16. Tore Bongo | 36. Odd Kappfjell |
| 17. Terje K. Haugen | 37. Máret Guhttor |
| 18. Ingar Eira | 38. Johan Mikkel Sara |
| 19. Mary Mikalsen Trollvik | 39. Berit Johnskareng |
| 20. Eilif O. Larsen | |

Čuovvovaš áirasiin lea pearmišuvdna:

Áirasis nr. 1 Olav Dikkanen

Áirasis nr. 19 Mary Mikalsen Trollvik

Áirasis nr. 24 Aage Pedersen

Áirasis nr. 26 Anders Oskal

Áirasis nr. 39 Berit Johnskareng

Áirasis nr. 32 Amund Eriksen, pearmišuvdna 23. ja 24.11.95

Áirasis nr. 31 Ing-Lill Pavall, pearmišuvdna 23. ja 24.11.95

Áirasis nr. 16 Tore Bongo, pearmišuvdna 21.11.95 ja 23.11.95 dii. 15.00 ja 24.11.95

Áirasa nr. 1 várrelahttu Øystein Ballari, pearmišuvdna 23.11.95 dii. 15.00 rájes gitta čeahkkima lohppii.

Áirasis nr. 7 Ragnhild Nystad, pearmišuvdna 23.11.95 dii. 16.45 rájes gitta čeahkkima lohppii.

Áirasis nr. 35 Ásta Vangberg, pearmišuvdna 23.11.95 dii. 16.45 rájes

Áirasis nr. 2 Magnhild Mathisen, pearmišuvdna 23.11.95

Áirasis nr. 11 Heaika Skum, pearmišuvdna 24.11.95

Čuovvovaš áirasat manne sajiidasaset dalle go čeahkkin álggii, 21.11.95:

Øystein Ballari, áirasa nr. 1 várrelahttu
Kristin Solberg, áirasa nr. 24 várrelahttu
Ove Johnsen, áirasa nr. 26 várrelahttu

Tore Bongo, Rolf Arthur Johansen, Magne Huuva, Berit Kirsten Johnskareng ja Odd Kappfjell eai lean mielde nammačuorvumis, mii dahkkui 21.11.95 dii. 09.30.

Magne Huuva ja Odd Kappfjell manaiga sadjåseaska 21.11.95 dii. 16.45, åšši 38/95 meannudeames.

Ingolf Kvandal, áirasa nr. 32 várrelahttu, ja
Heidi Andersen, áirasa nr. 31 várrelahttu, manaiga sadjåseaska 23.11.95 dii. 0900.
Birger Nymo, áirasa nr. 39 várrelahttu manai sadjåsis dii. 09.15.
Johan Larsen, áirasa nr. 19 várrelahttu manai sadjåsis dii. 11.00.
Inger Lise Varsi Solbakk, áirasa nr. 16 várrelahttu manai sadjåsis dii. 15.00.
Kirsten Turi, áirasa nr. 7 várrelahttu manai sadjåsis dii. 17.00.

Åšši 43/95 meannudeami oktavuodas åvžžuhii Ole Henrik Magga čeahkkima luvvet su leat mielde meannudeamen dán åšši. Čeahkkinjodihangoddi ovddidii åšši ahte berrego Ole Henrik Magga lea meannudeamen dán åšši vejolaš inhabilitehta geažil. Ovttajienalaččat mearriduvvui ahte Ole Henrik Magga ii sårhte atnit inhabiilan åšši 43/95 meannudeami oktavuodas.

Magne Huuva, Måret Guhttor, Johan M. Sara, Åsta Vangberg ja Kristin Solberg, sis leai pearmišuvdna dii. 12.00 rájes 24.11.95.

ÅŠŠELISTU:

- ÅŠŠI 36/95 ČOAHKKIMA VUOĐEAPMI
- nammačuorvun, virgelobit, gohččojuvvon várreáirasat
- gohččuma ja åššelisttu dohkkeheapmi
- ÅŠŠI 37/95 1997 BUŠEAHTTA - OĐĐA DÅRBBUT
- ÅŠŠI 38/95 SÅMEDIGGERÅĐI DIEĐÅHUS DOAIMMAS BIRRA, DÅS MAIDDÅI REFERÅHTAÅŠŠIT
- ÅŠŠI 39/95 GAŽALDAGAT SÅMEDIGGERÅĐĐÅI ČOAHKKINORTNEGA § 26 VUOĐUL
- ÅŠŠI 40/95 OĐĐA ÅŠŠIID ALMMUHEAPMI
- ÅŠŠI 41/95 NAČ 1995:18 OĐĐA OAHPAHUSLÅHKA - GULASKUDDAN

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 4/95 - MEARRÁDUSAT

Siidu 3

ÁŠŠI 42/95	STÁHTA OVDDASTEADDJIID NAMMADEAPMI SÁMI KULTURINSTITUŠUVNNAIDE
ÁŠŠI 43/95	PRESIDEANTAVIRGI JA EARÁ POLITIHKALAŠ DOAIMMAT SÁMEDIKKIS - STÁHTALAŠ BÁLKÁVUOGÁDAGA, BÁLKÁ- JA PENŠUNEAVTTUID SADJI
ÁŠŠI 44/95	10-JAGI VUOĐDOSKUVLLA OAHPPOPLÁNA - GULASKUDDAN
ÁŠŠI 45/95	1996 BUŠEAHTTA, KAP. 0540, JUOGADEAPMI
ÁŠŠI 46/95	DOARJJA SÁMI ORGANISAŠUVNNAIDE
ÁŠŠI 47/95	ČOAHKKINJODIHANGOTTI VÁLLJEN

ÁŠŠI 36/95 OLLESČOAHKKIMA VUOĐDUDEAPMI

Čoahkkinjodihangoddi Egil Olli bokte rabai čoahkkima. Dahkkui nammačuorvun.

a) Gohččuma dohkkeheapmi

Mearrádus: Gohččun beaiváduvvon golggotmánu 26. b. 1995 ovttajienalaččat dohkkehuvvon.

b) Áššelisttu dohkkeheapmi:

Mearrádus: Áššelisttu dohkkehuvvui.

ÁŠŠI 37/95 BUŠEAHTTA 1997 - OĐĐA DÁRB BUT

Áššebáhpirat:

- Čoahkkingirji oassi áššis R 5/95 - 1996 stáhtabušeahhta - Doaibma- ja virgečálus
- Sd.prp. nr. 1 (1995-96) 1995 bušeahhtaáigodahkii, Gielladepartemeanta, kap. 0540, Sámediggi
- Doaibma- ja virgečálus 1997, Sámedikki vuollásaš rádiin
- Sámi riddo- ja vuotnaguovlluid 1997 - 2001 doaibmaplána - gulaskuddanárvalus

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

Čujuhettiin ovddit jagiid bušeahttameannudemiide ovddida Sámediggi dáikko bokte ođđa dárbbuid 1997 bušeahhtajahkái. Ovttaskas čuoggáide leat oalle guhkás ovdal buktán mearkašumiid dalle go Sámediggi lea meannudan dikki jahkásaš doaibma- ja virgečálloša, muhto guorahallo ain dárkileabbot ja vuodustuvvo go sámediggeráđdi meannuda ášši viidáseabbot ja go dikki loahpalaš doaibma- ja virgečálus ráhkaduvvo.

Ođđa váikkuhangaskaomiid dárbu, poasttain 51, 52, 53 ja 70

Lotnolasealáhusaid sierra doarjaortnet ásahuvvo dál bissovažžan. Dát mearkaša dan ahte Sámediggi ferte mearridit ođđa njuolggadusaid dán ortnegii. Ortnet šaddá oassin sámi ovddidanfoanddas. Eará doaimmaid ruhtadeapmi Sámi ovddidanfoandda bokte hedjona go lotnolasealáhusaid ferte ruhtadit foandda ruđaiguin go dan várás ii leat sierra doarjaomtet. Lassin lea dárbu geavahit foandda doarjaruđaid ásahandoaimmaide nissonolbmuid várás, gč. dikki NIBR-raportta meannudeami mearrádusa foandda doaimma ja sierra nisson-prošeaktajodiheaddji virgáibidjama birra.

Sámediggi áigu 1997:s álggahit sierra sámi riddo- ja vuotnaguovlluid doaibmaplána ollašuttima, mii šaddá leat sektorfátmasteaddji plána dáid guovlluid várás. Dán lágan plána gáibida doarjaruđaid earret eará Sámi ovddidanfoanddas ealáhusdoaimmaide mearrasámi servodagas ja giliin.

Sámediggi lea ráhkadahtán sierra eanadoalloplána. Doaimmat dán oktavuodas gáibidit ruđaid Sámi ovddidanfoanddas. Ulbmilin livčče meannudit plána dikki 1996 guovvamánu čeahkkimis.

1997 lea válgajahki, ja dán oktavuodas šadda stuorra dárbu diehtujuohkimii. Sámediggi áigu prioriteret doaimmaid mat sáhttet lasihit Sámediggeválgii oassálastima, erenoamážit sámi jienastuslohkui guorraseami ektui. Lassin lea dárbu ruđaide dohkkehuvvon válgalisttuid várás mat bidjet listtu 1997 válggas. Ruđat leat jurddašuvvon geavahuvvot válgaprográmma, válgga čadaheami j.d. goluide. 1993:s juolluduvvui dát ruhta kap. 502.

Sámedikki dárbbáša doarjaortnega ovttaskas sierra dárbbuide maid ii sáhte ruhtadit dábálaš ortnegiid bokte. Dát guoská maddái doaimmaide eamiálbmot logijagi oktavuodas. Ortnet ásahuvvo 1996:s. Ráddjejuvvon submi evttohuvvo várrejuvvot dása 1997:s.

Ovdalis almmuhuvvon dárbbuid vuodul Sámedikki beales, ja bajábeali mearkašumiiguin erenoamáš ánggiruššansurggiide, ovddida Sámediggi čuovvovaš ođđa dárbbuid 1997 bušehtti:

1. **Sámi ovddidanfoanda:** Vai ekonomálaš rámma buorebot dávista doaibmaguvlui, lotnolasealáhusaid ruhtadeapmái, doaimmaide sámi riddo- ja vuotnaguovlluid várás, ja doaimmaide nissonolbmuid várás evttohuvvo ahte rámma viiddiduvvo **11 milj. kruvnnuin.**
2. **Diehtujuohkinbargu válgga oktavuodas:** Evttohuvvo prioriterejuvvon **1 milj. kruvdnosaš** lassijuolludus Sámedikki iežas diehtujuohkinbargui válgga oktavuodas.
- 2b. **Obalaš diehtujuohkinbargui** Sámedikki mearridan diehtujuohkinstrategiija ektui: 0,5 milj. kruvnnu.
3. **Sámi kulturfoanda:** Ohcamat Sámi kulturfondii lassánit ja ferte ollu buriid ohcamiid girjjálašvuoda, musihka ja govvaáidaga hárrái hilgut go eai leat ruđat. Sámediggi áigu movttiidahttit sámi kulturdoaimmaid ja čájehavugiid ovddideami ja danin doalaha ovddit gáibádusa ahte addit Sámi kulturfondii **3 milj. kruvdnosaš** lasáhusa.
4. **Erenoamáš dárbbuide mat eai gula dábálaš ortnegiidda:** Ođđa ortnet 1996 rájes maid Sámediggeráđdi sáhtá geavahit dakkár erenoamáš ulbmiliidda maid ii sáhte ruhtadit dálás dábálaš ortnegiid bokte. Dán ortnegii, mii ásahuvvo 1996:s, evttohuvvo **500.000,- kr.**

SÁMEDIGGI SÁMEDIGGE SAEMIEDIGKIE SAMETINGET

ČOAHKKINGIRJI 4/95 - MEARRÁDUSAT

Siidu 5

- **Sámi valáštallan:** Sámediggi áigu 1997:sge nugo ovddit jagiinge doalahit ávžžuhusa ahte áсахит sierra doarjjaortnega sámi valáštallamii. Doarjja áсахuvvo **0.7milj. kruvdnosaš** rámmain.
- **Giellaovddidanbargu:** Daid plánaid ollislaš ruhtadeapmái maid diggi lea ráhkadahtán lea dárбу oktiibuot **1,5 milj. kr.**
- **Sámedikki áirasiid friijaoastinortnet:** Evttohuvo ahte dát ortnet áсахuvvo 1997 rájes **1.2 milj. kruvnnuin.**
- **Ruđat erenoamáš čielggadanbargguide ja eamiálbmot logijagi doaimmaide:** Ortnet áсахuvvo **2 milj. kruvnnuin.**
- **Sámi girjelágádusdoaimma:** Sámediggi evttoha ahte sámi girjelágádusaid doarjjapoasta lasihuvvo **0,5 milj. kruvnnuin.**
- **Guovdageainnu Sámi musihkkafestiválii:** Áсахuvvo bissovaš doarjjaortnet dáid doaluide **0,5 mili. kr.**
- **Sámi mánáid bajásšaddaneavttuide:** Dan geažil go bohtet nu ollu buorit prošeaktaohcamat evttoha Sámediggi ahte Sámi mánáidbajásšaddaneavttuid poasta lasihuvvo **0,8 milj. kruvnnuin.**
- **Sámi kulturviesut:** Dát ortnet evttohuvo nannejuvvot **2.6milj. kruvnnuin.** Dasa gullá earret eará Saemien Sijte Snoasás.
- **Doarjja praktihkalaš kulturmuittobargui:** Oažžun dihte johtui Sámi kulturmuittuid sihkkarastin ja mađasatnin barggu evttohuvo áсахuvvot ortnet **0,8 milj. kruvnnuin.**
- **Jahkásaš doarjja Sámedikki listuide:** Doarjjaortnet lea evttohuvon áсахuvvot 1996:s 450.000,- kruvnnuin, kap. 541, poasta 70. Sámediggi evttoha ahte jahkásaš juolludus 1997 rájes lasihuvvo **750.000 . kruvnnuin** ja ahte juolludus sirdojuvvo Sámedikki bušeahttakap. 0540.
- **Sámelávdegottiid ruhtadeapmi,** evttohuvo ahte ortnet áсахuvvo 1997 rájes 0,6 milj. kruvnnuin.

Ođđa hálddahuslaš dárbbut poastain 01 ja 11

Sámediggi áigu 1997 bušeahttajagi oktavuodas bidjat deattu dasa ahte hálddašan-apparáhtii lámččojuvvo dilli nu ahte dat sáhtá bargat daid doaimmaid maid lea geatnegahtton dahkat ja mat šaddet áigodagas. Dás sáhtá namuhit ahte sámi kulturmuittoráđi ásaheapmi ii leat vel čađahuvvon dikki eavttuid mielde dan geažil go ain váilot guokte virggi dan 12 eaktuduvvon virggi ektui.

Sámedikkis leat ollu doaimmat davvi- ja gaskariikkalaš ovttasbarggu oktavuodas, dákko lea dárбу bargat ovttas Ruota ja Suoma sámedikkiiguin oktasaš sámi čovdosiid gávdnama ektui. Konkrehta leat sámedikkít dán rádjai bohtán ovttaoaivillii das ahte Sámiráđđái sirdojuvvo ovddasvástádus mii guoská davviriikkalaš sámi giellaovttasbargui, dán rádjai lea dát bargu

dáhpáhuvván Davviriikkalaš Sámi giellalávdegotti bokte. Giellaovttasbargui dárbbasuvvo okta virgedáhkádus bálká- ja doaibmagoluiguin.

Sámediggi ferte viiddidit barggu ahte doallat oktavuoda guoskevaš ovttasbargo-orgánaiguin dalle jos dikkis alccesis eai leat resurssat doarvái čáđahit dárbbaslaš doaimmaid. Dát bidjá stuorra gáibádusaid dasa ahte álkidit sáhtá doallat oktavuoda sierralágan orgánaiguin ja ráđi lahtuiguin ja mii maiddá dagaha dan ahte ferte johtálit báikkis nubbái. Danin berre prioriteret láchit dilálašvuodaid dasa doaibmabušeakta lasiheami bokte.

Bajábealde namuhuvvoma vuodul áigu Sámediggi prioriteret čuovvovaš lasáhusaid doaibmabušehtii ja čuovvovaš virggiid:

1. **2 ođđa virggi Sámi kulturmuitoráđđái.** Dát attášii kulturmuitosuodjalussii vejolašvuoda ásaht alccesis daid regiovdnakántuvrraid dan ulbmila vuodul mii Sámedikkis alccesis lea kulturmuitoráhttema ektui.
2. **2 ođđa virggi Sámi giellaráđđái.** Nubbi virgi prioriterejuvvo sámi sátnovuorkká jodiheapmái ja nubbi fas eará davviriikkalaš sámi giellaovttasbargui.
3. **1 ođđa virgi Sámi ealáhusráđđái.** Dárbu nannet hálddahusa lea vuodustuvvon dainna ahte plánas livčče viiddidit foandda ja doaibmaguovllu.

– **Guolástusráđdeaddi**

Sámediggi doarju ahte ásahuvvo guolástusráđdeaddi virgi, masa gullet earret eará čuovvovaš barggut:

A. Resursadilli

Addit Sámediggái dieđuid guollenáliid birra, ja man stuorrát dat leat sámi riddo- ja vuotnaguovlluin.

B. Lágat, lánkaásahusat ja nuolggadusat

Viežžat, čielggadit ja buktit evttohusaid mat gusket dáláš lágaid, lánkaevttohusaid, lánkaásahusat ja nuolggadusat báikkálaš heiveheapmái mat gusket guolástusaide sámi riddo- ja vuotnaguovlluin.

C. Ekonomijja ja hálddahus

Leat veahkkin Sámediggái ja dan orgánaide bioekonomálaš áššiin. Addit ráđiid ja oaivadusa báikegottiid olbmuid sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Virgi ruhtaduvvo sámi riddo- ja vuotnaguovlluid doaibmaplána čađaheami oktavuodas.

Sámedikki hálddahusas sáhtá maiddá šaddat dárbu nannet iežas kapasitehta oahpahussuorggis jos Sámi oahpahusráđđi ii sirdojuvvo Sámediggevuogádahkii.

- Eaktuduvvo ahte sadjásaš presideanta bálkáhuvvon olles virggis maiddá 1997:s.

Sámediggi čujuha ahte čuovvovaš áššebáhpirat bidjet čanastagaid dikki 1997 stáhtabušeahhta-evttohusii:

- 1994-1997 Sámediggeplána
- jahkásaš Stuorradiggediedáhusat Sámedikki doaimma birra mat almmustuvve ovddit váлгаáigodagas
- Sámedikki 1994 jahkediedáhus
- Stuorradiggediedáhus nr. 52 (1992.93) Norgga sámepolitihka ja dan Sámedikki meannudeapmi

Sámediggi čujuha Gielda- ja bargodepartemeantta Sd. proposišuvdnii nr. 4 (1995-96) mas čujuhuvvo ahte ráđđehusa beales lea prioriterejuvvon doaimma láchit dilálašvuodaid nu ahte Sámediggi nu ollu go vejolaš sáhtá hálldašit váldedoaimmaid maid Sámediggi ieš ja Stuorradiggi gávnahit lunddolažžan. GBD:a lea dán vuodul nammadan bargojoavkku mas Sámedikki ovddasteaddjit leat mielde mii lea árvoštallan evttohusa vejolaš stuorát bušeahhta fiijavuhtii sirdima hárrái Sámedikki oktavuodas, áramusat 1997 bušeahhta-árvalusa oktavuodas.

Dasto daddjo GBD:a Sd. proposišuvnnas nr. 4 (1995-96) ahte Sámediggi ain lea ođđa ásahus ovddit lágaid ektui konstitušuvnnalaš ja hálldahuslaš diliid hárrái. Vuhtiiválddedettiin dárbbu háhkat dárbbaslaš vásihusa Sámedikki organiserema ja hálldašeami ovdáneames. Danin lea ráđđehus geahččalan bidjat vuodđun Sámelága 2-1. paragrafa Sámedikki hálldašanválddi heiveheames. Dáid čanastagaid vuodul ja nammaduvvon bargojoavku daid árvalusaid vuodul, áigu Sámediggi ráhkadit vejolaš rievdadus evttohusa mii guoská bušeahttavuogádaga rievdadusaide, rutiinnaid juogadeapmái ja rapporteremii jna. boahhte bušeahttameannudeapmái.

Beavdegirjelasáhus Steinar Pedersen bokte:

Bargiidbellodaga joavku jienastii ahte 1997 berrešii leat

- 1,2 milj. sámediggeáirasiid friijaoastimii
- 0,5 milj. erenoamáš ulbmiliidda earret dábálaš ortnegiid
- 2 milj. erenoamáš čielggadanbargguide ja eamiálbmot logijagi doaimmaide

Dát dahkkui dainna luohhtámušain ahte eanetlohku livčče dorjon min evttohusa ahte Sámedikki uhccitlohku berrešii oažžut alccesis govttolaš oasi dain ruđain. Ja go jienasteapmi čájehii ahte ii leat dat dáhttu, de fertet čájehit min oainnu dáid poasttaide eará čuovggas.

Lea váttis leat mielde lasiheamen dan gaskka mii lea eanetlogu ja opposišuvnna vejolašvuodaid gaskka bargat politihkain. Lea namalassii hirbmat eahpeoiddolaš Sámediggái nannet ovdáneami politihkalaš elite guvlui, ja opposišuvdnaáirasat eai oažžo dárbbaslaš resurssaid dahkat albma politihkalaš barggu.

ÁŠŠI 38/95 SÁMEDIGGERÁDI DIEDÁHUS DOAIMMAS BIRRA, DÁS MAIDDÁI REFERÁHTAÁŠŠIT

Sámedikki presideanta Ole Henrik Magga čilgii rádi doaimma birra.

Ovddiduvvon mearkkašumit ja evttohusat:

1. 2 Áššesuorggit
Sámi riddo- ja vuotnaguovlluid doaibmaplána

Lassi ja rievdadus Sámediggeráđi árvalussii, maŋná maŋimuš čuoggá maŋimuš teakstaoasis:

Sámediggeráđi plánaevttohus meannuduvvo Sámedikki ollesčoahkkimis ovdal go dat sáddejuvvo gulaskuddamii. Ášši biddjo sierra áššin dán ollesčoahkkimis. Čoahkkinjođihangoddi mearrida saji áššelisttus. Maŋná go plána lea leamaš gulaskuddamis, de ovddiduvvo dat Sámedikki ollesčoahkkimii loahpalaš meannudeapmái 1996 miessemánus.

2. Sámediggi deattuha ahte bargu dan lossa ealáhuspolitihkalaš lávdegottis Davvi Norgga várás, maid stáhtaminister jođiha, lea hirkmat deatálaš. Danin bivditge ahte sámedikki presideanta doalašii buori oktavuoda olles Sámedikkiin dán lávdegoddái oassálastima oktavuodas.

Mearrádus:

Mearriduvvui, ahte sámi riddo- ja vuotnaguovlluid doaibmaplána biddjojuvvo sierra áššin Sámedikkis ovdal go dat sáddejuvvo gulaskuddamii.

Ráđi diedáhus ja mearkkašumit váldojuvvojedje diehtun.

**ÁŠŠI 39/95 GAŽALDAGAT SÁMEDIGGERÁĐĐÁI ČOAHKKINORTNEGA § 26
VUODUL**

Gažaldaga ovddideaddji: Hartvik Hansen, Sámejoavku

Váldá go NSR:a ja Sámediggeráđđi eará bellodagaid ja listtuid ođđa áššiid evttohusaid duođas? Sámejoavku ja sierranas áirasat leat evttohan máŋga dehálaš ođđa ášši mat jávkjet dego milu sisa, eaige šat gullo gostige. Navddán ahte dán fástádusa hálidit eará ge áirasat ja joavkkut dárkilit gullat ja mo dat čilgejuvvo.

Nugo dál orru leamen de šaddá, ođđa áššiid almmuheapmi beare dušši politihkalaš stoagusin mas ii oro leamen ávki eará joavkkuide go NSR:ii.

Mii gáibidat ahte Sámediggeráđđi fástida váldet go earáid joavkkuid evttohusaid duođas - ja geahčadit leat go earáin, dehálaš evttohusat. Vai leat go dat dakkár áššit maid NSR:a ii prioritere?

Gáibidat konkrehta fástádusa guovtti áššái maid mii ovdal leat evttohan ođđa áššiid vuolde, ja daiguin orru min mielas leamen hoahppu, ja dat leat:

1. Árvvoštallat rámmajuolggadusaid mo sámi álbmotbeaivvi berrešii ávvudit

2. Mii dáhpátuvvá mohtorjohtaluslága njuolggadusaid rievdademiin, ja áigu go Sámediggi leat mielde váikkuheamen oažžun dihtii buoret njuolggadusaid sámiide?

Gáibidat vel boahte dievasčoahkkimii diehtujuohkima mat ođđa áššit leat evttohuvvon ovdalis, ja gii ja mii bellodagaid?

Sámediggeráđi vástáduš:

Sámediggeráđi ii leat dán rádjái vuolggahan maidege mii guoská áššái ahte hábmet njuolggadusaid sámi álbmotbeaivvi ávvudeapámi. Sivvan dasa lea dat go ráđi áddejumi mielde berre dán beaivvi ávvudeami ovddidit jagis jahkái álbmoga iežas dáhtu vuodul movt beaivvi dán beaivvi čálmmustit. Sámediggi muittuha dattetge juohke jagi gielddaid ahte álbmotbeaivvi lahkonišgoahdá, ja ahte ovttaskas gielddat lágiset mielde čálmmustit dán beaivvi báikkálaš eavttuid vuodul. Ná sáhtá leat dárbu dahkat gitta dassáži go álbmotbeaivvi lea ceggan olbmuid muitui ja ovddiduvvo vierru dan čálmusteapmái.

Fertet muitit ahte álbmotbeaivvi ávvudeami, maiddá makkár sadji das galgá leat, ferte hukset sámi álbmoga iežas sávaldagaid vuodul movt iežas dan háliidit čálmmustit. Dát ii leat dan lágan ášši ahte sáhtit mearridit movt olbmot dan galget dahkat.

Sámediggeráđi eaktuda ahte gielddat, erenoamážit sámi guovlluin, duodalaččat vuhtiiváldet dikki ávžžuhusa ja gudnejahttet sámi álbmoga nu ahte dorjot dan barggu maid sámi álbmot dahká álbmotbeaivvi oktavuodas. Ráđi lea oaidnán dán jagi čálmusteami oktavuodas ahte ollu, ollu sajiin dahkkui ná. Dasto lea suohtas oaidnit movt álbmotbeaivvi otna ávvuduvvo sámi báikegottiin miehtá sámi servodaga. Go čálmusteapmi dáhpáhuvvá positiivvalaččat, de dat maiddá hukse identitehta- ja searvevuodadovddu sápmelaččaid gaskkas. Deatálaš eaktun lea dattetge dat ahte olbmuid šaddá dovdu ahte sii ieža hábmejít álbmotbeaivvi čálmusteami, ja dát lea ráđi mielas ášši masa ii leat lunddolaš ráhkadit njuolggadusaid.

Sámediggeráđi vástáduš:

Ráđi dieđáhusas, čakčamánu 19. - 21. b. 1995 dajaimet čuovvovaččat mohtorjohtaluslága birra:

"Čoahkkimis fylkkamánniin geassemánu 15. b. guoskkahuvvui ea.ea. mohtorjohtaluslága praktiseren. Sámediggi áigu Finnmárkku fylkkamánii ovddidit ášši ahte lagabuidda geahčadit mohtorjohtalusláhka geavaheami."

Sámediggi lea 13.11.95 reivves Finnmárkku fylkamánii ávžžuhan ásahit bargjoavkku árvvoštallat movt 10.06.1977 nr. 82 Mohtorjohtaluslága ja njuolggadusat addojuvvon dán lága vuodul, dávistit báikkálaš olbmuid beroštumiide. Reivves deattuhuvvui ahtelivčče lunddolaš ahte Sámediggi lea mielde dán lágan lávdegottis.

Sámediggerádis lea bajit dási mihtomearrin váikkuhit dasa ahte njuolggadusat mat erenoamážit gusket sámi riektidillái leat vuodduvvon sámi eavttuid vuodul.

Jos Finnmárkku fylkamánne ii nammadeš dán lágan lávdegotti, de áigu Sámediggi ieš dan dahkat.

Reive Finnmárkku fylkamánii čuovvu mielddusin.

Gažaldaga ovddideaddji: Steinar Pedersen, Bargiidbellodaga sámedikkejoavku

Olgoriikadepartemeanta sirre sámi joavkkuid

Bargiidbellodaga joavku ozai árat dán jagi Sámediggeráđis ekonomálaš doarjaga gaskariikkalaš konfereansii oassálastimii gos máilmmiviidosáš eatnatgeardáivuohta - maiddái eamiálbmotáššit ledje guovddážiš. Vástádus lei dattetge negatiivvaláš.

Dán maŋŋá ozaimet doarjaga Olgoriikadepartemeanttas. Doppe oaččuimet vástádusa ahte dan geažil go lea addán lassijuolludusa Sámediggái, eai dađi bahábut sáhte addit doarjaga oassálastima ruhtadeapmái.

Min njuolgo gažaldahkii Olgoriikadepartementii ahte manin eat meannuduvvo dássálagaid NSR:ain, mii lei mielde konfereanssas - namuhuvvon departemeanta ruđaiguin - oaččuimet 13.09.95 vástádusa ahte NSR:as lei "*...sadjji Norgga sápmelaččaid beroštupmiorganisašuvdnan.*" Dasto dajai departemeanta ahte "*...NSR:a ii ohcan ruđaid Sámedikki bellodatjoavkun.*"

Loahpas konkluderejuvvui čuovvovaččat:

"Departemeanta addá viehka stuorra doarjagiid eaktodáhtolaš organisašuvnnaide, maiddái eamiálbmotorganisašuvnnaide. Dattetge ii addojuvvo doarjja politihkalaš bellodagaide olmmošvuoigatvuoda doaimmaid poastta bokte."

Dás áiggon deattuhit ahte eat mange láhkái leat vuostá dan ahte Olgoriikadepartemeanta juolluda ruđaid NSR:ii. Muhto - dán áššis leat maiddái hirbmat dehálaš prinsihpalaš bealit.

Sáhtta namalassii oažžut dan áddejumi ahte Olgoriikadepartemeanta oaivvilda ahte vaikko mii leat nubbin stuorámus joavku Sámedikkis - gosa sápmelaččat leat válljen sápmelaččaid - de eat dattetge leat "doarvá buorit sámit" doarjaga oažžut. Vuodustus čujuha maiddái ahte gáddet min dábálaš BB:a vuolitossodahkan, ja oažžut ruđaid dábálaš bellodatdoarjja-ortnega bokte, ná ii eisege leat.

Dán vuodul áiggun divvut čuovvovaš gažaldaga Sámedikki presidentii:

Oaivvildago Sámedikki presideanta ahte dat lea riehta go Olgoriikadepartemeanta sirre sámi joavkkuid dán láhkái nugo dás lea dahkkon, ja movt vejolaččat sáhtášii Sámediggeráđđi váikkuhit dasa ahte Olgoriikadepartemeanta earáhuhtášii geavahusa eará Sámedikki joavkkuid ektui?

Sámediggeráđi vástádus:

Áirasis, Pedersenis lea čuolbma maid ovddida dás dakkár mii iešalddis guoská ollu belliide. Buot gaskariikkalaš bargguid oktavuodas lea nu ahte Sámediggi lea áibbas dan duohken ahte ferte ohcat lassijuolludusaid Olgoriikadepartemeanttas. Sámediggi ii leat várren iežas

doaibmabušehtas ruđaid eambbo go iežas doibmii ja iežas čoačkimiid várás. Dát mearkaša dan ahte doaimmaide dáid lassin ferte ohat sierraruđaid.

Nu guhká go iežamet ruđat eai leat doarvá, de leat oaidnán nugo áirras Pedersen, ja Bargiidbellodaga sámediggejoavku lea vásihan ahte eat birge guoskevaš departemeanttaid ja orgánaid iežaset ruhtaprioriteremiid haga. Dát prioriteremat sáhttet leat nu ahte eai dávis dasa maid sámediggeráđđi fertešii áiggis áigái prioriteret.

Prinsihpalaččat berre joavkkuid Sámedikkis meannudit nu ollu go vejolaš dássálagaid dán lágan áššiid oktavuodas. Livčče sávahahtti ahte diggi ieš oččošii dan muttos juolludusa Olgoriikadepartemeanttas gaskariikkalaš bargui ahte šáhtášii addit joavkkuide vejolašvuoda iežas prioriteremiid vuodul ja ráddjejuvvon rámmaid siste, árvoštallat oassálastima sierralágan gaskariikkalaš doaluin main čielgasit lea oktavuodta dikki bargui.

Gažaldaga ovddideaddji: Amund Eriksen, Sámejoavku, čoačkimis ovddiduvvui Roger Pedersen bokte:

Regiovnnaš sámelávdegottiid málle lea moatte geardde guorahallon Sámedikkis (earret eará lea min joavku ovddidan dán ášši). Miehtá lullisámiguovllu lea dát ášši guorahallon. Lassin lea áššis stuorra mearkašupmi obalaččat.

Sámediggeráđđi lea leamaš gal rabas evttohussii muhto uhccán orru dáhpáhuvvon áššis. Dán vuodul lea mu gažaldat:

Maid áigu Sámediggeráđđi dahkat vai ášši ovdánivčče jodáneabbot?

Sámediggeráđi vástádus:

Sámediggeráđi mielas lea deatálaš ahte ásahuvvo regiovnnaš sámelávdegottiid ortnet lullisámi guovllus. Ráđđi čujuha dattetge ahte gažaldat ásaheami hárrái lea ovddimuččat regiovnnaš ja báikkálaš ášši. Jos dán lágan ortnega galgá sáhttit ollašuttit, de eaktuda dat oalle guhkás báikkálaš iniciatiivva man oktavuodas Sámedikki áirasiin guovllus lea deatálaš sadji.

Sámediggeráđđi oaidná ahte Norlándda sámepolitihkalaš doaibmaplánas lea ovddiduvvon mihttomearrin ahte ásahit ovddasteaddji ja iniciatiivafámolaš sámepolitihkalaš orgánaid Norlánddas. Dás leat strategiiat ja doaimmat ahte fylkagielda ovttasráđiid sámi organisašuvnnaiguin, gielddaiguin ja departemeanttain berre váikkuhit dasa ahte báikkálaš ja regiovnnaš sámelávdegottiit ásahuvvojit.

Sámediggeráđđi áigu ávžžuhit ovddasvástideaddji fylkagielddaid lullisámi guovllus, ja dikki áirasiid guovllus konkrehta bargagoahtit dán lágan ásaheami hárrái. Sámediggi bealistis lea gearggus doarjut dán lágan konkretiserenbarggu.

Gažaldaga ovddideaddji: Amund Eriksen, Sámejoavku, čoačkimis gažaldaga ovddidii Ingolf Kvandal:

Sámediggi lea ollu oktavuodain, earret eará meannudettiinis Norlándda sámepolitihkalaš doaibmaplána julggástan dan duohtavuoda ahte julesámi giellaguovllus sierralágan sivaidda geažil leat "erenomáš stuorra" váttisvuodát ollašuhttit Vuodđolága §:a 110 A.

Julevsámi guovddášguovllus lea Moski dat áidna gilli gos measta beare sápmelaččat ássat. Ovddit áiggiid dáruiduhttinpolitihka geažil leat dán gili eanaš boares olbmot ja nuppe vuoros sáhttet datge áibbas jávkát. Dán gili álbmot dadjá ahte sin áidna doaivva leat dat ahte Sámediggi, Divttasvuona giella ja Norgga stáhta ovttrasrádiid dahket juoga mainna sihkarastit gili eallineavttuid.

Maid sáhtá Sámediggeráđi dán oktavuodas dahkat?

Sámediggeráđi vástádus:

Sámediggeráđi ádde ollásit man váttis dili Divttasvuona suohkana gilázis Moskkis lea nugo áirras Eriksen dás čujuha. Ráđi mielas lea dárbu ulbmálaččat ángiruššat nannen dihte sámi identitehta, giella, kultuvrra, ealáhusaid ja servodateallima riddo- ja vuotnaguovlluin. Ollu mearrasámi báikegottiin lea ovdáneapmi negatiivvalaš, ja lea čielga dárbu nannoseabbot almmolaččat ángiruššat buoredan dihte dili. Dát guoská maiddái julevsámi ássanguovlluide.

Danin lea Sámediggeráđi buoredan dihte dili, nugo ovdanbodii ráđi diedáhusas dán ollesčoahkkimis, gávnahan dárbašlaš ráhkadit doaibmaplána sámi riddo- ja vuotnaguovlluide. Plánas galgá leat guhkesáigge perspektiiva, ja vuolggasajis lea jurddašuvvon plána galgá gustot áigodahkii 1997-2001. Doaibmaplánas leat ángiruššansuorgin ealáhusat, giella ja infrastruktuvra. Ulbmilin livčče čuovvolit dan čielggadus barggu mii juo lea dahkon, ja maid Sámediggi lea ollašuttigoahtimin. Dát gusket doaimmaide mat leat earret eará giellačielggadusas, sámi eanadoalloplánas, guolástusčielggadusain, lotnolasealáhusortnegiin ja doaimmain kultursuorggis.

Dán vuodul ja vuodlaš guovddáš eiseválddiid, Sámedikki ja regiovnnalaš ja báikkálaš orgánaidda gaskasaš oktasaš ángiruššamiid bokte sáhtášii duođas ángiruššat buoredan dihte dili maiddái Moskkis, nugo áirras Eriksen ohcala. Sámediggeráđi mielas lea dattetge dán lágan ángiruššamiin dárbu oažžut iniciatiivvaid ja konkrehta evttohusaid viidát báikkálaš eiseváldiin ja beroštupmiorganisašuvnnain.

Leat oaidnán ahte Divttasvuona giella lea ráhkadan doaibmaplána-evttohusa sámi politihka várás gielddas. Sámediggi sáhtá leat veahkin ovddideamen áigumušaid dán plánas dan muttos go giella ieš háliida, erenomážit min iežamet riddoguovlluid doaibmaplána oktavuodas.

ÁŠŠI 40/95 OĐĐA ÁŠŠIID DIEĐIHEAPMI

Čuovvovaš ođđa áššit almmuhuvvojedje:

1. ášši - Hartvik Hansen, Sámijoavku, ovddidii čuovvovaš evttohusa:

Doarjjaortnet quovttegielat čoahkkimiidda

Mii leat vásihan ahte ollu čoahkkimat dollojuvvojit dušše dárogillii, go eanaš searvvit oaivvildit ahte lea divrras báikkáhit dulkkaid. Nu šaddá ge sámegeiella bázahallat, ja sámegeiella ii šatta geavahuvvot čoahkkingiellan. Prinsihpalaččat galggašii sámegeiella leat 1. čoahkkingiellan goit sámelága doaibmagielddain, nu go Guovdageainnus, Kárášjogas, Porsággus, Deanus, Unjárggas ja Gáivuonas. Sámediggi berre árvvoštallat doarjjaortnega dulkondoaimmaide. Jos galggašii sáhttit ohcat doarjaga, de dat fertešii heivehuvvot bušehtii, kap. 0540, poasta 53.

2. ášši - Hartvik Hansen, Sámijoavku, ovddidii čuovvovaš evttohusa:

Rievdadit rievssatbivddu álggaheami

Mii oaivvildat ahte rievssat bivdolobi álggaheapmi berrešii Finnmárkkus ja Davvi Tromssas mañiduvvot ja ii álggahuvvot nu go dál čakčamánu 10. b.

3. ášši - Heaika Skum, Dáloniid listu, ovddidii čuovvovaš ášši:

Friijasuohekangeahččaleapmi

Dán jagi loahpas heaittihuvvo golmma jagi friddjasuohekangeahččaleapmi Guovdageainnus man ulbmil lea leamašan geahččalit mo báikkálaš iešstivrejupmi doaibmá resursahálddašeami oktavuodas. Dál lea barggu vuolde viiddidit ortnega odná ektui, ja lea hupmu vel eanet beassat stivret báikkálaččat. Dat mii dás berre leat mearkkašahttit lea ahte Gurutbellodat lea bargagohtán áššiin ovdalگو dat obanassiige lea giedahallojuvvon politihkalaččat. Dát mearkkaša ahte leat áššemeannudeaddji dásis dát ášši lea vuolgahuvvon.

Dat mii maid lea deatálaš atnit muittus lea ahte friddjasuohekangeahččaleapmi lea árvvoštallojuvvoamin, mii galggalii čájehit mii lea leamašan buorre ja mii ii. Dalle lea áibbas boastut álgit viiddidit ortnega go eat ožžon guorahallanrapporta beavdde nala.

Nubbi lea maid ahte ohcamušas maid suohekan lea sádden manná mealgat viidábut go odná ortnet, ja mearkkaša ain eanet stivrejumi. Dat ii sáhte leat riehta ja vuoiggalaš dál ovdalaš go Sámi vuoigatvuođalávdegoddi gárvvista nuppi oassečilgehusas mii juste guoskkaha vuoigatvuođaid eatnamiidda ja čáziide Finnmárkkus.

Go dilli vuos lea nu ahte odná geahččalanortnet loahpahuvo juovlamánu 31. b., lea deatálaš ahte Sámediggi sáhtálii buktit oainnus departementii. Giieldaministtar joavkkuinis čilgii ovddit beaivve go čoahkkinasttii Sámediggeráđiin ja joavkojodiheadjjiiguin ahte sii diedusge gullet maid Sámediggi cealká áššái. Danin lea mu mielas deatálaš ahte dat ášši šaddá giedahallojuvvo jođáneamos lági mielde, ja ahte ášši oažžu vuoiggalaš giedahallama. Ii berre leat nu ahte Sámediggeráđi (NSR) mii ákto galgá mearridit ášši ovdalگو dat sáddejuvvo departementii. Mu mielas lea deatálaš ahte Sámediggi nammada doarespolitihkalaš joavkku mii bargá áššiin hui jođánit, ja das berrejit erenoamáziid leat mielde Guovdageainnu politihkárat geat dovdet ášši báikkálaš dásis. Dán vuodul árvala Dáloniid Listu čuovvovaš árvalusa áššis:

1. Sámediggi nammada Ad-hoc lávdegotti mii galgá áššiin bargat.
2. Lahttun lávdegoddiá vállejuvvo Heaika Skum, Dáloniid listu, Guovdageaidnu. Várrelahttun: tore Turi, Bargiidbellodat, Máze

3. Lávdegoddi vuodđuda iežas.

4. ášši - NSR:a ovddidii čuovvovaš odđa ášši, Marianne Balto Henriksen bokte:

NSR:a oaivvilda áigi lea dál láddan dasa ahte Sámediggi ráhkada dievašlaš sámi mediaplána. Áigumuš lea čielggadit sámi mediaid otná dili, mearridit mihttomeriid ja ráhkadit strategijaid sámi mediaid ovddideapmái ja bajáshuksemii. Dát sistisdoallá maiddá boahhteáiggi ruhtadanvugiid. NSR dáhttu prioriteret barggu vai plána sáhtá meannudit 1996 mielde.

5. ášši - ovddidii Steinar Pedersen, Bargiidbellodaga sámediggejoavku:

Čoahkkingirjiid meannudeapmi mat sáddejuvvojit viidáseabbot Sámedikkis

A. Ovdanbuktojumi vuodul ávžžuha Sámediggi presideantta fuolahit ahte dábalaš geavahus čuvvojuvvo mii guoská beavdegirjelasáhusaid meannudeapmái. Dát mearkkaša ahte dat álohii galget čuovvut čoahkkingirji.

B. Čoahkkinortnega 33. paragrafa ektui doarju Sámediggi maiddá ahte dikki mearrádusaid vuostáiváldit ožžot buot dieđuid mii lea dáhpáhuvvan Sámedikki ollesčoahkkimis juohke áidna áššis.

Dán sáhtá eanemusat ulbmálaččat dahkat dan láhkái ahte lea okta čoahkkingirji masa eanetlogu mearrádusat čállojuvvojit ollislaččat, ja mas ráđđádallanoassi čuovvu mielde ollislaččat datge.

6. ášši - ovddidii áirras Eilif O. Larsen, Bargiidbellodat:

Mohtorjohtalusláhka hehttehussan ealáhusaide sámi gielddain

Čujuhuvvo daid váttisvuodáide mat turistaealáhusas ja muđui báikegottiid olbmui leat ealáhusaid oktavuodas mohtorjohtaluslága geažil.

Finnmárkku fylkamanne lea hilgon buot dispensašuvdnaohcamiid mat leat bohtán turistaealáhusbargiin fievriddit turistaid olggobeallái dohkkehuvvon muohtaskoterláhtuid geahččat boazodoalu lahka. Dán doaimma leat plánen ja čađahan duodalaš turistaealáhusbargit ovtaráđiid boazodoalliiguin.

Bivdit Sámediggeráđi bargat dáiguin váttisvuodáiguin ja jos lea dárbu bargat dan ala ahte mohtorjohtalusláhka rievdaduvvo nu ahte dat ii hehte turistaealáhusa iige báikegottiid olbmuid sámi gielddain.

7. ášši - ovddidii Margereta Páve Kristiansen

Raporttat olgoriikamátkkiin

– Áirasat berrejit dadistaga oažžut dieđuid dan birra mii dáhpáhuvvá čoahkkimiin ja konfereanssain.

Sámediggeráđđi johtá viehka viidát čeahkkimiid ja konfereanssaid oktavuodas sis- ja olgoriikkas. Go lea nu ahte dušše smávva oasáš dikki áirasiin oassálastet dán doibmii, lea deatálaš ahte áсахuvvojit buorit rutiinnat diehtujuohkima gaskkusteamái.

Dáid mátkkiid bohtosiidda, mat dahkkojuvvojit Sámedikki beales, lea namalassii stuorra beroštupmi maiddái dain dikki áirasiin geat eai gula kretsii sámediggeráđi oktavuodas.

Sámediggi bivdáge danin ahte juohke mátkis ráhkaduvvo raporta, mii sáddejuvvo sámedikki áirasiidda diehtun.

Mearrádus:

Buot ođđa áššit sáddejuvvojit ráđđái meannudeapmái, earret Bargiidbellodaga sámediggejoavkku evttohus mii guoská čeahkkingirjiide. Dát evttohus sáddejuvvo čeahkkinjodihangoddái meannudeapmái.

ÁŠŠI 41/95 NOU 1995:18 OĐĐA OAHPAHUSLÁHKA

Áššebáhpirat:

- reive 21.07.95 Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartemeanttas
- reive 21.07.95 Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartemeanttas
- reive, beaiváduvvon golggotmánu 10. b. 1994 Girko-, oahpahuš- ja dutkandepartementii
- NOU 1995:18 Ođđa oahpahušláhka
- Sámi oahpahušráđi čeahkkingirji oasit áššiin R 3/95, R 15/95 NOU 1995:18 ođđa oahpahušláhka
- evttohus 29.05.95 Guovddášbellodaga sámediggejoavkkus, ovddiduvvon čeahkkinortnega 21. paragrafa vuodul - ođđa áššit
- Norgga oahpaheaddjisearvi sámi lávdegotti OSO cealkámuš

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

Sámediggi lea hirbmat ilus go oahpahušláhkalávdegoddi barggustis lea nu vuđolaččat guorahallan sámi oahpahušáššiid. Árvalusas, NOU 1995:18, lea systemáhtalaččat ja bures čilgejuvvon movt sámi oahpahuš lea doaibman mišuvdnaáiggi rájes, álgogeahčen 1700-logu gitta otnáži. Nugo lávdegoddige, de jáhkka Sámediggi ahte dáid áššiid eai dovdda nu bures buohkat geat barget sámi oahpahuš rievttálaš reguleremiin. Diggi sihke vuordá ja jáhkka ahte árvalus lasiha sámi oahpahušáššiid dovdamuša ja áddejumi obalaččat stáhtahálddahušas, ja maiddái min iežamet álbmotválljejuumiid gaskkas sihke báikkálaččat, regiovnalaččat ja guovddáš dásis.

Vuodđoskuvlla ja joatkkaskuvlla oahpahuš láhka-evttohus (oahpahušláhka):

KAPIHTTAL 1 - ULBMIL JA DOAIBMAGUOVLU

§ 1-2 Vuodđoskuvlla ulbmil ja § 1-3 Joatkkaskuvlla oahpahuš ulbmil

Sámediggi lea headis ahte nugo vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa ulbmilparagráfa lea hábmejuvvon ahte vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahus galggašii miellidibuktit *oktasaš diehto-, kultur- ja árvovuodu*, sáhtta hirmadit gáržžedit sámi sisdoalu oahppoplánain ja ráddjet Sámedikki válldi addit lánka-ásahusaid sámi oahpahusa várás. Dát guoská sihke sámi oahppoplánaide, sámi oahppoplánalasáhusaide ja sámi oahpahusa bajitdási mihttomeriide ja prinsihpaide. Dán birra dadjá Sámediggi plánastis áigodahkii 1994 - 1997 earret eará ná:

"Ovddidit sámi oahpahus- ja oahppovuogádaga mii váikkuha dasa ahte máhtolašvuotta, dáiddut, miellaguottut, norpmat ja árvvut formaliserejuvvojit, ovddiduvvojit ja heivehuvvojit sámi servodagas."

Dat go Norgga eiseváldiid mielas lea sámi kultuvra oassin Norgga kultuvras nugo lea daddjon obalaš oahppoplánas maid Sturradiggi lea juo meannudan, ii mearkkaš dan ahte dát guokte kultuvrra vuodđuduvvojit seammá servodaga vuodul. Sámi oahppiid oahpahusa ferte hukset diehto-, kultur- ja árvovuodui mii lea heivehuvvon sámi servodahkii. Sámi oahpahusa dárbbu dohkeheapmi mas leat sierra oahppoplánat ja sierra bajitdási mihttomearit ja prinsihpat oahpahusa várás, duođašta ja dovddasta maiddái sierranaš ulbmila Sámedikki oainnu mielde. Ahte ii galgga šaddat eahpádus mii dát ulbmil lea, de ferte dat čielgasit ovdanbohtit maiddái lágain, iige dušše sierralágan oahppoplánain ja Sturradiggediedáhusain. Dán vuodul evttoha Sámediggi ahte sámi oahpahusa ulbmil lasihuvvo lánkii juogo lassin evttohuvvon paragráfaide, dahje sierra lánkanjuolggadussan. Dát buvttášii čielggasvuoda dasa ahte *mii* lea sámi oahpahusa ulbmil.

2. KAPIHTTAL - VUODĐOSKUVLA

§ 2-2 Vuodđoskuvlaoahpahusa viidodat

Sámediggi bidjá merkii ahte lánvegoddi evttoha ahte *oahppit geain lea oahpahus sámegeielas galget oážžut gitta 111 liigeoahpahusdiimmu sámegeiela oahpahussii*. Dát lea seamma go joatkit dáláš ortnegiin. Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeanta lea odđa 10-jagáš vuodđoskuvlla fága ja diibmojuohkáseami evttohusastis evttohan lasihit dán diibmologu 152 diibmui. Oahppiid geain lea sámegeiella fágan berrejit oážžut unnimusat 152 oahpahusdiimmu lassine eará diimmuide sámegeiela várás.

Sámedikki mielas lea dát gažaldat hirmat deatálaš sámi oahppiid guovttegeielalašvuoda mihttomeari ektui. Jos skuvla galgá deavdit iežas geatnegasvuoda guovttegeielalašvuoda ektui ja seammás fuolahit ahte sámi oahppit ožžot seamma buori diehtovuodu go eará oahppit riikkas, de lea dárbbu viehka ollu eambo diimmuide go maid lánvegoddi evttoha. Dattetge lea Sámedikki mielas uhccán ovddosguvluičujuheadji lánkii čatnat bajit ráji man galle liigediimmu galgá addit oahppiide geain lea sámegeiela oahpahus.

Boadusin evttohusas ahte addit Sámediggái válldi mearridit lánka-ásahusaid sámegeiela oahpahusa várás ja sámi oahppoplánalasáhusaide, lea Sámedikki mielas lunddolaš ahte diggi maiddái oážžu válldi mearridit sámegeiela oahpahusa liigediimmuid rámma. Dán lágain válldi attášii Sámediggái vejolašvuoda mearridit oahpahusa viidodaga dan ektui mii áiggis áigái lea eanemus ulbmállaš sierralágan dárbbuid vuodul sámi servodagas. Dán vuodul evttoha Sámediggi rievdadit § 2-2 vuosttas oasi, manjimus lánvegoddas dánin:

"Sámediggi mearrida liigediimmuid rámma sámegeiela oahpahusa várás."

Skuvllain gos addojuvvo sámegeiela oahpahus, leaš dal geatnegahtton dahje ii, ja go sámegeiela oahpahus guoská oassái luohkás, ferte skuvlabeaivvi organiseret nu ahte buot oahppiin luohkás lea seamma guhkes skuvlabeaivi.

§ 2-3 Vuodđoskuvlaoahpahusa sisdoallu

Lávdegoddi oaidná nášuvnnalaš doaibman háhkat buoret dieđuid, áddejumi ja gudnejahttojumi sámi kultuvrii ja lea evttohan ahte nášuvnnalaš oahppoplánat addet njuolggadusaid oahpahusa birra áššiin mat gusket *sámi álbmotjovkui ja sin kultuvrii, gillii, historjái ja ealáhusdoaimmaide* ovttaskas fágaid oktavuodas. Departemeantta obalaš gelbbolašvuohta mearridit sámi sisdoalu oahpahusas, ii leat lávdegotti mielas dohkálaš. Menddo eahpečielggas sihkkarastit nášuvnnalaš oahppoplánaide sámi viidodaga, evttoha lávdegoddi ahte dat laktojuvvo láchkii.

Sámediggi lea hirbmat movtta go lávdegoddi oaidná dárbbu láchkii laktit oahpahusa sámi sisdoalu buot oahppiid várás sihke vuodđo- ja joatkkaskuvlla dásis Norggas. Dattetge dát ii leat doarvái Sámedikki áddejumi mielde ahte dát dušše regulerejuvvo 6. kapihttal, sámi oahpahus. Dáhkidan dihte ahte mearrádus šaddá dovddusin buohkaide geain lea dahkamuš lágain, de lea deatálaš ahte mearrádus lea maiddá mielde §:as 2-3 Vuodđoskuvlaoahpahusa sisdoallu, ja §:as 3-3 Joatkkaoahpahusa sisdoallu. Dán vuodul evttoha Sámediggi ahte § 6-4, vuosttas lađas laktojuvvo lasáhussan §§:aide 2-3 ja 3-3.

3. KAPIHTTAL - JOATKKAOAHPAHUS

§ 3-3 Joatkkaoahpahusa sisdoallu

Gč. mearkkašumiid bajábealde §:ii 2-3.

5. KAPIHTTAL ERENOAMÁŠ OAHPAHUS

Sámediggi evttoha lasáhusa §:ii 5-6, pedagogálaš-psykologálaš bálvalus, vuosttas lađdasii mii lea ná:

"Pedagogálaš-psykologálaš bálvalusas galgá leat sámi kultuvrra ja giela gelbbolašvuohta."

6. KAPIHTTAL - SÁMEGIELA OAHPAHUS

§ 6-1 Definišuvnnat

Sámediggi lea ilus go lávdegoddi lea oaidnán dárbbu láchkii laktit definišuvnna doahpágiidda: *sápmelaš, sámegeiela* ja *sámi distrikta*. Mii guoská doahpaga sámi distrikta definišuvdnii, de áigu Sámediggi čujuhit ovddit cealkámuššii mas sámi distrikta definerejuvvo guovlun gos sápmelaččat ássat ja gos álohii leat ássan sápmelaččat. Dát guoská daid árbevirolaš sámi ássanguovlluide Elgá:a rájes máddin gitta Ruošša rádjái Norggas.

Go lávdegoddi lea jurddašan geavahit dán ášši áššemeannudeapmái dan muttos viiddis ja guhkes áiggi, de sáhttet dat sápmelaččat geat orrot Sámelága giellanjuolggadusaid hálddašanguovllu olggobealde šaddat ovttaskas gielddaid buorredáhtu dahje heajos dáhtu vuollái sámi áššiid ektui. Jos gáibiduvvo ahte juohke gielddas galgá mearridit sierra, de lea sámi álbmot ovttaskas gielddain ja Sámediggi geat leat eanemus gelbbolaččat dahkat mearrádusaid dán hárrái.

Dán vuodul evttoha Sámediggi rievdadit §:a 6-1, 2. čuoggá leat ná:

"eará gielddat ja gielddaid oasit njuolggadusa mielde maid Sámediggi lea mearridan. Guoskevaš gielddaide ja fylkagielddaide addo vejolašvuohta buktit cealkámuša."

Dán áššis ferte dahkat mearrádusa Vuodđolága § 110a vuodul mii geatnegahtá Norgga eiseválddiid váldit ovddasvástádusa sápmelaččaide minritehtan ja eamiálbmogin. Sámediggi áigu deattuhit Olgoriika- ja vuodđuduskomitea cealkámuša § 110a mearrádusa oktavuodas mas komitea dadjá earret eará:

"Komitea áigu dattetge čujuhit ahte vaikko dás váldoáššis lea mearkkašupmi politihkalaččat ja moralalaččat, ii rievttálaččat, de buktá mearrádus maiddá dihto rievttálaš geatnegasvuoda stáhta eiseválddiide. Ovdamearkka dihte suodjala dát norgalaš servodaga muđui geahččaleames bákkuin čađahit assimilerenpolitihka sámi uhccitlogu ektui."

§ 6-2 Sámegiela oahpahus vuodđoskuvllas

Sámediggi lea hirmmat movtta go lávdegoddi evttoha ovttagaslaš vuoigatvuoda sámegiela oahpahussii. Sámedikki oainnu mielde ii dát dušše dáhkit vuoigatvuoda sámegiela oahpahussii, muhto maiddá váikkuha dasa ahte eanet sápmelaččat geavahit dán vuoigatvuoda.

Dattetge áigu Sámediggi deattuhit ahte jos dát vuoigatvuohta duođas galgá boahit ávkin ovttaskas olbmui, de ferte stáhta bealistis lámčit nu ahte ovttaskas gielddaid várás gávdnojit váikkuhangaskaoamit maiguin dan duohtandahkat. Dát danin vai hehttejuvvo dat ahte ovttaskas gielddain ii leat vuodđu garvit ovddasvástádusaset dán vuoigatvuoda ektui. Jos stáhta beales ii biddjo deaddu dasa ahte dát váikkuhangaskaoamit gávdnojit, de ferte lámčit nu ahte sámegiela giellaoahpahus lea geatnegahtton fágan vuodđoskuvllas, "sámegiella 2. giellan" lea uhccimus gáibádus.

Dasto lea Sámedikki prinsihpalaš oaidnu ahte ovttagaslaš vuoigatvuohta galgá maiddá guoskat oahpahussii sámegillii. Dán vuodul evttoha Sámediggi ođđa nuppi lađđasa §:ii 6-2, mii gullo ná:

"Olggobealde sámi distrivttaid lea sápmelaččain vuodđoskuvla-agis vuoigatvuohta oahpahussii sámegielas ja sámegillii."

Dasto evttohuvvo ahte §:a 6-2, nubbi ja goalmát oassi sihkkovuvvo.

Nugo Sámi oahpahusráddige de áigu Sámediggige čujuhit dan eahpegovttolašvuođa ahte addit sámi oahppiide vuoigatvuoda válljet eret sámegiella 8. luohká rájes go giella ii leat mearridan sámegiela geatnegahtton fágan skuvllas. Sámelága giellanjuolggadusain lea

sámegeiella prinsihpalaččat dásseárvvus dárogielain, ja lága njuolggadusat leat vuodđuduvvon dán vuodđo-oidnui. Sámedikki oainnu mielde berre dán vuodđo-oainnu mii guoská sáme- ja dárogiela dásseárvui maiddá bidjat guoskat oahpahusláhkii. Danin ferte, Sámedikki oainnu mielde § 6-2 njealját lađđasa, maŋimuš čuoggá sihkkut.

Stuorradiggi lea dál mearridan ahte suomagielas galgá leat árvu nubbin giellan. Sámediggi hirbmadit headis go dát sáhtá čuohcat sámegeiela oahpahussii. Erenoamážit go lea gielddaid duohken mearridit dan ahte galgágo sámegeiella leat geatnegahtton fágan Sámelága giellanjuolggadusaid hálddašanguovllus. Dát sáhtá dagahit dan ahte gielddat gos sámegeiella lea geatnegahtton fágan válljejit suomagiela 2. giellan sámegeiela sadjái. Sámedikkis lea stuorra fuolla dán geažil.

Sámedikki mielas lea lunddolaš ahte lea Sámediggi iige departemeanta mii sáhtá mearridit lánka-ásahusaid molsaeaktolaš sámegeiela oahpahussii dalle go dán lágan oahpahussii eai gávdno dohkálaš oahpaheaddijit, ja dárogiela oalgegiela luvvema hárrái. Dát lea lunddolaš boadus das ahte lea Sámediggi mii addá lánka-ásahusaid sámegeiela oahpahusa oahppoplánaid ektui.

§ 6-2, viđat lađđasa, maŋimuš čuokkis evttohuvvo rievdaduvvot dánin:

"Sámediggi sáhtá addit lánka-ásahusaid dán lágan oahpahusa molsaeaktolaš vugiide dalle go oahpahussii ii sáhte fállat dohkálaš oahpaheaddjiid."

ja § 6-2, maŋimuš lađđasa, maŋimuš čuokkis evttohuvvo rievdaduvvot dánin:

"Sámediggi mearrida lassimearrádusaid."

§ 6-3 Sámi joatkkaoahpahus

Sámediggi áigu deattuhit ahte departemeantta gelbbolašvuohta mearridit lánka-ásahusaid ahte dihto skuvllain, linjain dahje luohkain fállujuvvo oahpahus sámegeiella dahje sámegeielas, ii galgga hehttet sámi oahppiid ovttagaslaš vuoigatvuoda sámegeiela oahpahussii go leat ožžon oahpahusa sámegeielas vuodđoskuvllas. Jos galgá hehttet dárbašmeahtun eahpesihkarvuoda, de ferte dat ovdanboahit čielgaseabbot lágas. Dasto evttoha Sámediggi ahte sátni "berre", §:as 6-3, vuosttas lađđasa maŋimuš cealkagis sihkkujuvvo.

Lávdegotti evttohus ahte addit Sámediggái vuoigatvuoda nammadit lahtuid sámi joatkkaskuvllaid stivrraide lea illudahti. Ođastus 94 ja VO (vuodđoskuvlaođastus) 97 árvala oktasaš skuvlavuoigatvuoda 6-jagi rájes gitta joatkkaskuvllaoahpahusa dássái. Olles dán oahpahusa sisdoalu ferte oktiičatnat oahppoplánaid obalaš oasi árvalusa mielde. Jos Sámedikkis galgá sáhttit leat dárbašlaš váikkuhanfápmu joatkkaoahpahusa oktavuodas, de lea dán lágan váldi čielga eaktun.

Maiddá joatkkaoahpahas lea Sámedikki mielas lunddolaš ahte gelbbolašvuohta mearridit lánka-ásahusaid dárogiela oalgegiela luvvema hárrái oahppiide geat ožžot oahpahusa sámegeielas, biddjuvuovvo Sámediggái. § 6-3, maŋimuš lađđasa, maŋimuš čuokkis evttohuvvo rievdaduvvot leat ná:

"Sámediggi addá lassimearrádusaid."

§ 6-4 Oahpahusa sisdoallu

Sámediggi lea hirbmat movtta go lávdegoddi evttoha addit Sámediggái eambo ovddasvástádusa ja válldi mearridit sámi oahpahusa sisdoalu. Dát dávista ollásit Vuodđolága §:ii 110a, ILO-konvenšuvnna nr. 169, 27. artihkkalii nugo Sturradiggi eaktudii Árv. S 15 (1995-96), mas čuožžu ahte:

"Komitea nanne ahte sámi oahppiid oahpahusa galgá vuodđudit Vuodđolága §:ii 110a, Sámeláhkii, Vuodđoskuvlaláhkii ja ILO-konvenšuvdnii nr. 169, eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain."

Sámedikki mielas dát lea deatálaš lávki dan guvlui ahte addit Sámediggái bajit dási válldi olles dan sámi oahpahussuorgái.

Sámediggi áigu dattetge buktit mearkkašumiid lávdegotti evttohussii mii guoská láhkii čatnat dan ahte departemeanta galgá ráhkadit oahppoplána-árvalusaid. Lávdegoddi dadjá ahte geavahusas sáhtá dát mearkkašit ahte bargu biddjo Sámi oahpahusráđđái. Otnáš dili vuodul ii leat Sámedikkis makkárge váttisvuohta doarjut dán evttohusa. Diggi áigu dattetge čujuhit deatálašvuođa oktiičatnat dán dainna proseassain, mii juo lea jodus sámi oahpahussuorggi organiserema ektui man oktavuodas Sámi oahpahusráđis lea guovddáš sadji, ja doaimmaid ja válldi sirdimiin Sámediggái. Dán ektui, oaivvilda Sámediggi ahte sáhtá leat eahpeiddolaš láhkii čatnat dán, ja sáhtá vearrámus dáhpáhusas áddejuvvot áššiid ovddalgihtii mearrideapmin.

Dán vuodul evttoha Sámediggi ahte §:as 6-4, maŋimus lađas sihkkojuvvo.

Sámediggi registrere ahte lávdegoddi ii leat árvoštallan gos sámi oahppoplánat galget gustot. Sd. diedáhusas nr. 29 (1994-95) 10-jagáš vuodđoskuvlla prinsihpat ja njuolggadusat dadjá departemeanta ahte *gielda mearrida galgetgo sámi oahppoplánat gustot gildii, ovttaskas skuvlii vai luohkáide*. Sámedikki áddejumi mielde ferte láhkii čatnat vuoigatvuođa oahpahussii sámi oahppoplána mielde seamma dásis go oahpahusa sámegillii ja sámegielas. Jos dán gelbbolašvuođa bidjá gildii, de sáhtá dat dagahit eahpesihkkarvuođa oahppiide ja vánhemiidda, geavahusa mii lea báikkálaš politihkkáriid oainnu duohken sámi áššiid ektui. Dán vuodul evttoha Sámediggi lasáhusa §:ii 6-4 mii gullo ná:

"Buot sámi oahppiin lea vuoigatvuohta oahpahussii sámi oahppoplána mielde."

8. KAPIHTTAL - OAHPAHUSA ORGANISEREN

Sámediggi evttoha odđa 8-4 paragrafa, mii gullo ná:

"Sámediggi sáhtá addit lánka-ásahusaid oahpahusa organiserema hárrái sámi distrivttain."

§ 10.8 Gaskaboddosaš virgábidjan:

li galgga dohkkehit ahte oahppameahtumat ožžot fásta virggiid oahpaheaddjin.

7. KAPIHTTAL SÁHTTU JA ÁSSAN - 9. KAPIHTTAL JOĐIHEAPMI, DOAIMMAT - DÁVVIRAT JA OAHPPONEAVVUT - 10. KAPIHTTAL SKUVLLA BARGIT JNA. - 11. KAPIHTTAL ORGÁNAT MAIN LEA VÁIKKUHANVEJOLAŠVUOHTA SKUVLLI

Bajábealde namuhuvvon kapihttaliid ektui čujuha Sámediggi Sámi oahpahusráđi cealkámuššii sierralágan mearrádusaid ektui. Diggi doarju oahpahusráđi oainnuid dás, eaige leat mearkkašumit oahpahusráđi oainnuid lassin lávdegotti evttohussii.

ÁŠŠI 42/95 STÁHTA OVDDASTEADDJIID NAMMADEAPMI SÁMI KULTURINSTITUŠUVNNAIDE

Áššebáhpirat:

- Reive Kulturdepartemeanttas, beaiváduvvon 04.09.95
- Kopijja Kulturdepartemeantta reivves Beaivváš Sámi Teahterii
- Kopijja Kulturdepartemeantta reivves Sámi Vuorká Dávviiridda
- Sd. prp. nr. 1 Kulturdepartemeantta várás, 24. ja 25. siiddut

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

Kulturdepartemeanta lea 04.09.95 reivvestis Sámediggái evttohan ahte Sámediggi nammada stáhta ovddasteaddjiid sámi kulturinstitušuvnnaide mat leat našuvnnalaš institušovnnat. Kulturdepartemeantta reive guoská Sámi Vuorká Dávviiridda ja Beaivváš Sámi Teahterii. Dát guokte kulturinstitušuvnna leat ožžon stahtusa našuvnnalaš institušovndan go Stuorradiggi meannudii Sd. diedáhusa nr. 21 (1991-92) Kultuvra áiggiid čađa. Kulturdepartemeanta deattuha ahte Stuorradiggi mearrádusas oktavuodas ođđa doaibmajuoškáseami hárrái bijai eaktun ahte stáhtas galgá leat našuvnnalaš institušovnnaid stivrras eanetlohku. Kulturdepartemeanta biddá Sámedikki árvoštallat evttohuvvon ortnega.

Sámediggi lea registreren Stuorradikki eavttu mii guoská dan institušovnnaid ođđa stivrenortnegii mii lea mielde dan ođđa doaibmajuoškásanortnegis, ja ahte stivranammadeapmi galgá gustot 1996 rájes.

Konkrehta institušovnnaid ektui maidda nammadeapmi guoská, lea eaktuduvvon ahte dušše nammadanváldi sirdojuvvo Sámediggái. Sámediggi nammada stáhta ovddasteaddjiid stivrii dán guovtti institušovnnas, muhto eaktuda seammás ahte stáhta juolludusat dáid institušovnnaide sirdojuvvojit Sámedikki bušeahtarámma bokte. Dáid bušeahttarámmaid sirdima sáhtá easka dahkat dan maŋŋá go šaddá geatnegahtton šiehtadus departemeanttaid ja Sámedikki gaska ulbmila ektui, ja boahtteváš ekonomálaš rámmaid ovdáneami ektui dán guovtti institušovnnas. Sámediggi eaktuda ahte institušovnnaid njuolggadusat hábmejuvvojit nu ahte boahteáiggis njuolggadus-rievdadusat ja jahkásaš rapporteremat maiddá ovddiduvvojit Sámedikki meannudeapmái.

Prinsihpalaččat leat Sámedikki mielas dát guokte sámi álbmotlaš institušovnna. Sámediggái mearkkaša dát dan ahte maiddá ruđaid galgá juogadit Sámediggi. Gažaldat Sámedikki stivraovddastusa hárrái eará sámi kulturinstitušuvnnain árvoštallo Sámedikki kulturviesuid čielggadusa oktavuodas, mii lea dahkkojuvvoimin.

ÁŠŠI 43/95

**PRESIDEANTAVIRGI JA EARÁ POLITIHKALAŠ
DOAIMMATSÁMEDIKKIS - STÁHTALAŠ BÁLKÁVUOGÁDAGA,
BÁLKÁ- JA PENŠUNEAVTTUID SADJI**

Áššebáhpirat:

- Gielda- ja bargodepartemeantta 30.03.95 reive, guoská presideantavirgái
- Gielda- ja bargodepartemeantta 10.02.95 reive Hálldahusdepartementii, guoská Sámedikki presideantavirgái - váldobargoeaktosoahpamuš - penšuneavttut - ahkerádji
- Gielda- ja bargodepartemeantta 10.02.95 reive, guoská Sámedikki presideantta penšunortnegii - sámedikki presideantavirgi váldobargoeaktosoahpamuša ektui
- Gielda- ja bargodepartemeantta 12.07.95 reive Hálldahusdepartementii, guoská sámedikki presideantta penšunortnegii
- Suoidnemánu 18. b. 1993 johtučála Stáhtaministera kántuvrras, guoská stuorradikki áirasiid ja ráđđehusa lahtuid bálkkáide jna.
- Árv. S nr. 190 (1992-93)
- Stáhtaráđiid penšunortnet (čuožžu Stáhta penšunkássa 1994 jahkedieđáhusas)

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

1. Sámedikki presideantta virgi sihkkojuvvo eret Statens lønnsplanhefte:s, muhto doalahuvvo politihkalaš doaibman Sámedikki čeahkinortnega ektui.
2. Sámediggi mearrida Sámedikki presideantta ja dikki eará politihkkáriid ollesáigge bálkká.
3. Sámedikki presidentii ja eará dikki ollesáigge politihkkáriidda máksojuvvo dan maŋŋábálkáortnega mielde mii áiggis áigái gusto stuorradikki-, ráđđehusa áirasiidda, stáhtačálliiide ja politihkalaš ráđđeaddiide.
4. Stáhta penšunkássas ásahuvvo sierra penšunortnet Sámedikki presideantta ja eará Sámedikki politihkkáriid várás. Eaktun lea 8 jagi doaibmaáigi olles virggis presideantan dahje eará politihkkárin jos galgá juksat olles boaresvuođapenšunvuoigatvuođaid. Eaktuduvvo ahte penšunortnet boahtá fápmui dan rájes go presideantavirgi ásahuvvui (1990 miessemánu).

ÁŠŠI 44/95 10-JAGI VUOĐDOSKUVLLA OAHPPOPLÁNA - GULASKUDDAN

Áššebáhpirat:

- KUF-a 20.07.95 reive
- KUF-a 20.07.95 diehtujuohkinčálus - vuođđodieđut gulaskuddanárvalusbargui
- Sd.dieđ. nr. 29 (1994-95) - 10-jagi vuođdoskuvlla prinsihpaid ja njuolggadusaid birra - ođđa oahppoplána (ovdal sáddejuvvon)
- 10-jagi vuođdoskuvlla fágaoahppoplána - gulaskuddanárvalus
- U 44/94 - Prinsihpat ja njuolggadusat 10-jagi vuođdoskuvlla huksemii, organiseremii ja sisdollui - gulaskuddan

- Norgga oahpaheaddjisearvvi sámi lávdegotti OSO cealkámuš
- fága- ja diibmojuohkinárvalus - gulaskuddan

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

Obalaččat

Sámediggi áigu álggos čujuhit iežas mearrádussii áššis 44/94 10-jagáš vuodđoskuvlla prinsihpat ja njuolggadusat, mas earret eará čuožžu:

"Sámi oahpahusa vuolggasadji galgá leat ahte sápmelaččat leat sierra álbmot, ja ahte sámi giella ja kultuvra leat ovttáárvosaččat dáža gielain ja kultuvrrain. Dát ferte oidnot konkrehta doaimmain mat galget sihkkarastit duohta sisdoalu sámi oahpahussii. Plánat leat hui guovddáš váikkuhangaskaoamit dán oktavuodas. Oahppoplána doaibma ja sadji sámi kultuvrra ja identitehta nannemis vuolga plána áigumušas ja sisdoalus."

Sámi mánáin galgá leat seammadássásaš oahpahus go earáge mánáin, dán ferte vuhtiiváldit oahppoplánain ja diibmojuohkimis. Vuoigatvuohta sámegillii ja sámegielas oahpahussii galgá gustot sámi mánáide miehtá riikka.

Fága- ja diibmojuohkinárvalus oahppiid várás geain lea sámegiella fágasuorggis.

Guovttegielalašvuođa ulbmil

Árvvoštaladettiin diibmologu sámegiel ja dárogiel oahpahussii, juogo oahppit čuvvot sámi oahppoplána dahje oahppiin lea sámegiella fágasuorggis, lea Sámedikki vuolggasadji doaibmi guovttegielalašvuođa ulbmil. Leat ollu beroštumit maid ferte vuhtiiváldit go árvvoštallá diibmologu 1.- ja 2.-gillii. Sámi servodat ii leat giela ja kultuvrra dáfus ovttalágan, ja lea maid mángga láhkai ja iešguđetge dásis čadnon Norgga stuorraservodahkii. Doppe gos dáruiduhttin lea leamaš gievrramus, leat ollu sápmelaččat massán sihke iežaset giela ja kultuvrralaš identitehta.

Dan sivas go vuolggasadji maddái sámegiela hárrái lea nu iešguđet láhkai, de lea ain deataleabbu heivehit oahpahusa sámi oahppiid dilálašvuhtii ja eavttuide oahppat giela. Muhto seammás ii ábut vajáldahttit guovttegielalašvuođa ulbmila, nu ahte sámegiella ii láchppo dan gaskii. Danin lea deatalaš čuoččuhit ahte *buot* sámi oahppiid oahpahusa ulbmil, vaikko gos riikkas oččošedje oahpahusaset, lea ahte oahppit galget šaddat guovttegielagin ja sáhttit doaibmat seamma bures go earát sihke sámi ja dáčča servodagas.

Sámedikki boahteáigge áigumuš lea hukset sámi skuvlla mii lea váldo beallin sealluhit ja ovddidit sámi servodaga, ja gos sámegielas lea oinnolaš sadji váldogiellan buot mánáin skuvllas. Eaktun dasa ahte sáhttit lihkostuvvat dáinna mihtomeriin lea ahte oahppit máhttet sámegiela go álget skuvlii. Dán lea vejolaš joksat jos gielddat iežaset plánain ja prográmmain duohtavuodas barget joksat guovttegielalašvuođa áigumuša. Jos ovdamearkka dihte áсахuvvojit dušše sámi mánáidgárdit gos sámegiella lea váldogiellan, oahpašedje eanaš mánát juo ovdaskuvlaagis sámegiela.

Dain guovlluin gos sápmelaččat eai leat nu ollugat ahte sáhttet ráhkadit sierra skuvllaid, doppe fertejit dat skuvllat mat leat, nu guhkás go vejolaš ráhkadit sámi skuvlafálaldaga sámi oahppiid várás.

St.diedáhusas nr. 29 (1994-95) čuo. 5.3.2 Oahpahusa prinsihpat, dadjá departemeanta ea.ea. čuovvovaččat:

Prinsihppan sámi oahppiid oahpahusas áigu departemeanta oahppoplánas atnit vuodđun:

- *Oahpahus galgá dahkat vejolažžan ahte sámi mánát ja nuorat dovdat iežaset ruovttus ja bures doibmet sihke sámi, dáčča ja dadjistaga gaskariikalaš servodagas.*
- *Oahpahus galgá fuolahit ahte oahppit šaddet doaibmi guovttegielagin.*

Viidáseabbot daddjo dattetge ahte doaibmi guovttegielalašvuoda ulbmil guoská dušše sámi oahppiide *giellalága doaibmaguovllu siskkobealde.*

Sámediggi váidala garrasit go departemeanta ii leat stuorradiggediedáhusas beroštan dikki mearkkašumiin áššái Prinsihpat ja njuolggadusat 10-jagi vuodđoskuvllii, gos Sámediggi cuiggoda *sámegiela hálddašanguovllu* doahpaga geavaheami. Dát lea hui váidalahtti. Diggi áigu danin velá oktii deattuhit ahte doaba sámegiela hálddašanguovlu lea doaba mii lea definerejuvvon sámelága giellanjuolggadusaid várás ja masa gullet dušše oasit dávvisámegiela guovllus.

Guovttegielalašvuodta berre maid leat diehttalas áigumuš daid gielddaid, skuvllaid ja luohkáid oahppiid hárrái gos sámi fágaplána geavahuvvo ahte galget šaddat doaibmi guovttegielagin. Dan sivas go departemeanta stuorradiggediedáhusas lea dadjan ahte sámi fágaplána galget gielddat, skuvllat ja luohkát miehtá riikka sáhttit geavahit, de ii sáhte seammás gáržžidit guovttegielalašvuoda áigumuša dušše soames gielddaide. Dát čájeha ahte departemeanta iežas stuorradiggediedáhusbargguin ii leat nákcen oaidnit ollisvuoda ja iešguđet árvalusaid váikkuhusaid.

Molsaeavttut ja diimmut sámegiela oahpahussii

Sámediggi oavvuda ahte gielddain gos sámegiella lea mearriduvvon geatnegahtton giellan vuodđoskuvllas ja skuvllain ja luohkáin gos geavahuvvo sámi oahppoplána, doppe fertejit addot seamma ollu diimmut 1.-gillii ja 2.-gillii. Dat mearkkaša ahte buot oahppit ožžot seamma ollu diimmuid sámegiela ja dárogielas, lehkoset dát 1.-giellan dahje 2.-giellan. Diggi háliida dás čujuhit dasa ahte dát lea maid Sámi oahpahusrádi oaidnu, ja oavvilda ahte dát livččii rivttes lávki barggus joksat doaibmi guovttegielalašvuoda áigumuša.

Seamma ollu diimmut 1.-gillii ja 2.-gillii mielddisbuvttášii geavahus ahte nannet sámegiela oahpahusa ohppiide gain lea sámegiella 2.-giellan ja dárogiel oahpahusa fas ohppiide gain lea dárogiella 2.-giellan.

2.-giela nannen lea dárbašlaš vuosttažettiin ohppiid ektui gain lea sámegiella 2.-giellan. Dát oahppit ožžot válđoáššis oahpahusa eará fágain dárogillii, ja danin leat unnán vejolašvuodat ovddidit sámegiela máhtu eará fágaid barggu bokte. Dan sivas go sámegiella unnán oidno ja

das lea unnán árvu muđui servodagas, de lea giela ovddideamis eaktun ahte skuvla buorebut fuolaha ahte ovttagielat dárogielagat ohppet hállat ja dađistaga maid čállit sámegiela. Skuvlla ovddasvástádus lea sihke vuhtiiváldit dáid ohppiid oinnolaš vuoigatvuoda oahppat sámegiela, ja maidđái vuhtiiváldit iežas geatnegasvuoda fuolahit buoremus vuodu sámegiela seailluheapmái ja ovddideapmái.

Maidđái ohppiide geain lea dárogiella 2.-giellan lea dárbu nannet 2.-giela. Departemeantta árvalusa mielde oččošedje oahppit geat čuvvot sámi oahppoplána ja geat ožžot dárogiela 2.-giellan, dušše sullii 55% dain dárogiel diimmuin maid earát ožžot, namalassii 1111 diimmu buohtastahtton 2030 diimmuin. Maidđái dás lea nu ahte oahppit eará fágain ožžot oahpahusa eanaš 1.-gillii, ja danin eai gárta doarvái bures nannet iežaset máhtu dárogielas eará fágaid barggu bokte. Jos galget sáhttit oassálastit ja doaibmat seamma dásis go earát servodagas, de dárbašit sámi oahppit lassin buori sámegiel máhttui maidđái nana máhtu dárogielas.

Sámediggi imaštallá sakka departemeantta evttohusa ásahit *sámegiela 2.-giellan II*. Dát lea jurddašuvvon dárogielat ohppiide dain gielddain gos sámegiela lea ásahuvvon geatnegahtton fágan buot ohppiide vuođđoskuvllas, ja lea válđoášsis njálmmálaš fága mas galggašedje 641 diimmu. Dan sivas go dát galgá guoskat gielddaide mat leat ásahan sámegiela geatnegahtton fágan skuvllas, de lea maid lunddolaš doaivut ahte dát guoská ohppiide geat čuvvot sámi oahppoplána. Sáhtta dalle jearrat mo galgá ollašuhttit sámi fágaplána mihttomeari go seammás dahká sámegiel oahpahusa dušše njálmmálaš fágan mas leat vel unnit ge diimmut go engelasgielas. Dákkár molssaeaktu livččii maid mielde njuolvudeamen gieldda mihttomeari go ásaha sámegiela geatnegahtton giellan. Dáid sivaid geažil Sámediggi ii doarjjo dán ja árvala sihkkut dán molssaeavttu.

Goalmát molssaeaktu sámegielas 2.-giellan guoská ohppiide geat čuvvot dábálaš oahppoplána L 97, ja geain lea sámegiella fágasorggis. Dát guoská vuostažettiin skuvllaide gos eai leat doarvái sámi oahppit ásahit sierra luohkáid mat čuovošedje sámi oahppoplána. Dás ferte oahpahusa heivejit eará oahpahussii, ja diibmološku sámegillii lea veahá unnit go dat mii lea árvaluvvon 2.-giela oahpahussii doppe gos čuvvot sámi oahppoplána. Maidđái dátge oahppit ožžot unnit diimmuid dárogielas go eará oahppit seamma skuvllas, muhto dás ii leat erohus nu stuoris dan sivas go sámegiel diimmut mánáid dásis galget juogaduvvot jeavddalaččat eará fágaide, ja nuoraid dásis galget dát váldot dušše dárogiel oalgegielas. Maidđái dáidda ohppiidege leat árvaluvvon 152 diimmu eambbo go eará ohppiide seamma skuvllas, amaset massit menddo ollu diimmuid eará fágain.

Sámediggi oaidná ahte sáhtta lea váddásit joksat guovttegielalašvuoda áigumuša sámi ohppiid hárrái geain ii leat sámegiella ruovttugiellan ja geat vážžet skuvllain gos eai čuovo sámi oahppoplána. Dattege ii áiggo Sámediggi árvalit eanet diimmuid sámegiel oahpahussii dáidda ohppiide. Sáhtta váikkuhit áigumuša vuostá ja dahkat váddáseabbun vanhemiidda válljet sámegiel oahpahusa mánáide jos diibmološku eará fágaide unniduvvo ain eambbo. Dás ferte vuhtiiváldit dan ahte sámi oahppit fertejit čuovvut dábálaš dáčča luohkáid, ja ohppiid dihte lea dalle deatalaš ahte eai masse menddo ollu das maid earát ohppet. Ii oro riehta lasihit ollislaš diibmologuge eambbo dáidda ohppiide dan sivas go dalle sáhttet oahppit ain eambbo go dál atnit ránggášstussan sámegiela oahppat.

Ollislaš árvvoštallama vuodul áigu Sámediggi doarjut departemeantta oainnu dán čuoggás. Sámediggi háliida lassin departemeantta árvalussii árvalit ahte oahppit galget osiin eará fágain ožžut oahpahusa sámegillii. Dás lea lunddolaš namuhit musihka, duoji/dáidaga, luonddufága

ja ruovttudoalloahpu. Jos oahppit oččošedje osiid dáid fágaid oahpahusas sámegillii dan sadjái go lasihit diibmologu sámegielas, de eai masáše eambo eará fágain ja seammás nannejuvvošii ohppiid sámegiel máhttu dakkár fágain mat leat lahka čadnon gillii. Dát attášii eambo vejolašvuodaid nannet ohppiid sámegiel máhtu praktihkalaš oahpu bokte, ja dagašii oahpahusa eambo movttiidahttin ja mánggabealagin.

Oahppoplána 10-jagi vuodđoskuvlii - gulaskuddan

Oppalaččat gulaskuddančállosa birra

Sámediggi áigu álggos cuiggodit ja garrasit šallošit go departemeanta ii leat addán Sámediggái vejolašvuoda buktit cealkámuša oahppoplána oppalaš oassái mii guoská sihke vuodđoskuvlii ja joatkkaohpahussii. Sturradiggi lea dán meannudan almmá dat lea ovddiduvvon Sámediggái.

Sámediggi lea ovdal buktán cealkámuša 10-jagi vuodđoskuvlla prinsihpaide ja njuolggadusaide mas daddjo ea.ea. dadjá:

"Seammás lea sámi kultuvra min nášuvnnalaš árbbi oassin, masa buot mánát galget oahpásmuvvat. Sámi kultuvrra vuodđobealit galget danin leat oassin vuodđoskuvlla oktasaš oahpahusa sisdoalus."

Sámediggi dadjá cealkámušastis ahte lea ilus go departemeanta oahppoplánabarggu oktavuodas lea mearridan ahte nášuvnnalaš oahppoplánain galgá leat sámi dimenšuvdna, ja ahte buot oahppit Norgga vuodđoskuvllas galget oahppat sámi giela, kultuvrra, historjjá ja servodateallima birra. Sámedikki oainnu mielde lea guovddáš eiseválddiid čielga ovddasvástádus hukset buoret máhtu, ipmárdusa ja árvvus atnima sámi kultuvrra hárrái buot olbmuide Norggas.

Departemeanta lea gulaskuddančállosa ja gulaskuddancealkámušaid vuodul 10-jagi vuodđoskuvlla prinsihpaid ja njuolggadusaid hárrái ovddidan St.diedáhusa nr. 29 (1994-95). Diedáhus lea lassin oahppoplána oppalaš oassái nubbi guovtti dokumeanttas maid vuodul dán gulaskuddama oahppoplánaárvalusat galget árvvoštallot. Diedáhusas lea okta kapihttal oahpahusa birra sámi ohppiide. Muhto dat eará oassi mii lea vuodđoskuvlaoahpahusa birra Norggas, namuha dal juo dadjat dušše oalgecealkagis daid nugohčoduvvon sámi kultuvrra vuodđobeliid mat galget leat oassin buot vuodđoskuvlla fágaoahppoplánain. Dát livččii galgan ollu govdateabbut čilgejuvvot dan dihte go lea ođas ovddeš oahppoplánaid ektui. Sámediggi šalloša hui sakka go nu ii leat dahkkon. Diggi ballá maid ahte gulaskuddanasahusat eai leat ožžon doarvái dieđuid dás, ja ahte dat sáhtá váikkuhit dasa ahte ođđa oahppoplánaid sámi sisdoallu bázahallá.

Ollu sámi ohppiide gártá vuodđoskuvlla sámi sisdoallu dušše dat mii lea nášuvnnalaš oahppoplánain, ja dat maid ohppet sámegiel oahpahusas jos dan ožžot. Sámediggi ballá sakka ahte oahppoplánat eai vuhtiiváldde dáid ohppiid kultuvrralaš duogáža doarvái bures. Erenoamáš deatálaš lea dieđuid gaskkusteapmi sámi kultuvrra ja sámi diliid birra historjá- ja servodatoahppofágain.

Nášuvnnalaš oahppoplánaid birra

Sámediggi lea oahppoplánaárvalusaid geahčadeamis oaidnán ahte sámi bealli lea viehka heittohit vuhtiiváldon. Mánngga fágas lea sámi sisdoallu nu váilevaš ahte ii sáhte mange láhkai bealuštit áigumuša ektui. Lea maid sivva jearrat manne nu ollu fágaplánajoavkkut leat badjelgeahččan dán beali.

Dárogiel plánaárvalusas daddjo ea.ea. ahte okta oktasaš áigumuš fágain lea *nannet mánáid persovnnalaš identitehta, kultuvrralaš duogáža ja searveovddasvástádusa dáiddu*. Sámedikki mielas lea vuoddu jearrat mo dát fága galggašii nannet sámi mánáid identitehta ja kultuvrralaš duogáža go sámi sisdoallu ii baljjo gávdno plánas, ja lea dušše sámi máidnasiid birra 2. luohkás, sámi mánáidgirječálliid birra 3. luohkás, sámi girječálliid birra 4. luohkás, njálmmálaš kulturárbevieruid birra 5. luohkás, ja odđáiggi sámi girjjálašvuoda, divttaid, mitalusaid ja noveallaid lohkan 9. luohkás.

Máhttu sápmelaččaid árbevirolaš luonddugeavaheami birra, ja máhttu das makkár mearkkašupmi dás lea leamaš giela, kultuvrra ja servodateallima ovddideapmái, ánsása Sámedikki mielas ollu stuorát saji luonddufága oahppoplánas go mii dás árvaluvvo. Sámi dilálašvuodat leat dušše oktii namuhuvvon olles plánas. Ruovttudoalloplánas ja valáštallanplánas lea sámi dimenšuvnna sadii dušše ovtta čuoggás, ja kristtalašvuoda fágas ii oba gávdnoge.

Ovddabeal namuhuvvon sivaidd geažil Sámediggi gáibida ahte buot oahppoplánaárvalusat vuđolaččat guorahallojuvvojit odđasit sámi sisdoalu ektui, ja ahte dát dahkko ovttasráđiid Sámi oahpahusráđiin. Dan sivas go plánat leat álgoálggus nu heajut, de *ii leat* doarvái dán beali divvut dušše gulaskuddancealkámušaid vuodul.

Sámi oahppoplánaidd birra

Sámi fágaplánajoavkkut leat bargan vuđolaš ja buori barggu, ja árvalusat leat buorin vuoddu gulaskuddamii. Plánat vuhtiiváldet hui bures deataleamus beliid giellaoahpahasas.

Lassin daidda áigumušaide maid oahppoplánajoavkkut lea árvalan sámi mánáid sámegeiel ja dárogiel oahpahasas hárrái, áigu Sámediggi buktit ovdan beliid mat eai leat mielde dahje maid birra ii leat doarvái čielgasit daddjon.

Sámediggi doarju áigumuša dahkat ohppiidd dihtomielalazžan iežaset guovttegielalášvuoda hárrái, ja dahkat oahppid dihtomielalazžan das man deatalaš lea máhttit sihke sámegeiela ja dárogielega go galgá doaibmat ja šaddat lunddolaš oassin sihke sámi ja dáčča servodagas. Seammás lea maid deatalaš ahte oahppit ožžot dieđuid dan birra ahte ollu sápmelaččat lea massán gielaset, ja ahte dát lea dáhpáhuvvan ovddeš áiggiid dáruiduhttinpolitihka geažil, iige danin go sápmelaččat leat ieža dan háliidan. Oahppit galget maid oazžut dieđuid dan barggu birra mii dál lea jođus ealáskahttit sámegeiela dain guovlluin gos sápmelaččat leat garrasepmosit gillán dáruiduhttinpolitihka geažil.

Dan sivas go sámegeiella lea unnitálbmot- ja eamiálbmotgiella maid eará čearddat eai geavat, de ii sáhte sámegeiella seailuhuvvot ealli giellan jos sápmelaččat dan eai oahpa skuvllas ja geavat dan servodagas. Lea eisseváldiid ovddasvástádus lágidit dilálašvuodaid nu ahte *sápmelaččat ieža* sáhttet seailuhit ja ovddidit sámegeiela nu ahte bissu maiddái boahpteáiggis. Dat mearkkaša ahte stuorámuš ovddasvástádus sámegeiella sealluheamis ja ovddideamis lea

biddjon sápmelaččaide, ja erenoamážit sidjiide geat ain máhttet giela ja sáhttet dan doalvut earáide.

Sámegiela vuosttašgiela plánu daddjo ahte oahppit galget dovdat mo sámegiella lea huksejvvon ja dovdat sámi giellahistorjá. Sámediggi doaivu ahte dát maiddá guoská čállingielaid huksemii ja historjái. Jos oahppit galget oažžut buoremus vuodu árvvus átnit eará sámegiela suopmaniid ja áddet manin nu lea, de lea deatalaš ahte oahpásmuvvet dasa ja áddejit mo sámi čállingielat leat šaddan.

Sámediggi áigu maid deattuhit ahte lea deatalaš ovddidit ohppiid čevláivuoda gielaset hárrái, ja hálu eambo diehtit dan birra. Dan oktavuodas lea lunddolaš ahte oahppit giellabarggu bokte ohppet ahte sámegiella speadjalastá sápmelaččaid eallinvuogi áiggiid čađa. Barggu bokte gielalaš beliiguin mat ovdamearkka dihte leat čadnon sámi báikenamaide, sámi fuolkevuodaide, boazodollui/bivdui/meahcásteapmái ja dálkkádagaide (siivu, muohta, arvi jna.), sáhttet oahppit oahppat ollu sápmelaččaid eallinvuogi birra ja sin erenoamáš oktavuoda birra lundui.

Maiddá daid ohppiid hárrái geat ožžot oahpahusa sámegiela nubbingiellan lea deatalaš nannet áddejumi dan ovddasvástádusa hárrái mii lea sihke dáčča ja sámi servodagas sealluhit ja ovddidit sámegiela. Dát ovddasvástádus leage duogážin dasa ahte Norgga eisseválddit leat oaidnán dárbašlaš addit sámegillii almmolaš giela árvvu, ja sierranas láhkamearrádusaid bokte bidjan dan dássálagaid dárogielain.

Okta áigumuš fágain lea ahte oahppit galget oažžut joatkkaoahpahusa vuodu dán fágas, ja oažžut ávkki fágas boahpteáiggis. Sámedikki mielas lea dát áigumuš hui deatalaš. Sámelága giellanjuolggadusat leat ovddidan sámegiela árvvu sámi servodagas. Dál biddjojit gáibádusat sámegiela máhtu hárrái go almmuhuvvojit almmolaš virggit mat galget bálvalit sámi servodaga ja sápmelaš geavaheaddijid. Dáid beliid oahppit várra eai dovdda nu bures. Jos dárogielagat galget oažžut seamma vejolašvuoda bargomárganis iežaset ruovttubáikkain go sámegiela, de lea eaktun ahte máhttet sámegiela sihke njálmálaččat ja čálalaččat go gergget oahpus.

Dárogiel fágas lea Sámedikki mielas dárbašlaš jodihit ohppiide man deatalaš lea sámegiela máhttit ja sáhttit geavahit. Dattege ferte leat maid lunddolaš čujohit dasa ahte sápmelaččain ii leat seamma ovddasvástádus dárogieles sealluheamis ja ovddideamis go sámegiela. Sivvan dasa ahte Norgga sápmelaččat fertejit oahppat dárogieles, lea ahte sápmelaččat leat oassin Norgga stuorraservodagas, ja jos galget sáhttit doaimmat seamma bures go earát dán servodagas, de lea buorre máhttu dárogieles eaktun.

Sámediggi lea duhtavaš dasa ahte oahppit dárogieles galget bargat girjjálašvuodain nu ahte nanne identitehtadovddu ja addá ohppiide ipmárdusa historjjálaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš oktavuodain, ja kristtalaš ja humanistalaš árvvuin. Maiddá dárogiel fága ferte oahpahuvoat sámi servodaga máhtto- ja árvovuoduin, ja nu leat gaskaoapmin go sámi mánat oahpahuvojit sámi servodahkii, ja seammás fuolahit ahte galget doaimmat seamma bures go earát maiddá dáčča servodagas ja gaskariikalaš servodagas.

Sámediggi áigu čujuhit ahte odđa fágaplánat gáibidit dan ahte vuodđoskuvllaid pedagogálaš bargit fertejit viehka ollu oažžut lassioahpu. Danin áigu Sámediggi ávžžuhit Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeantta čuovvolit juolludusaiguin mat addet gielddaide vejolašvuoda addit lassioahpu pedagogálaš bargiide nu ahte dat dávista odđa fágaplánaid evttohusaide.

Čuovvovaš evttohus sáddejuvvo ráđđái:

Dárkilastin kapihttalis; Suoma/kvenagielat oahppit ja suomagiella 2. giellan.

Árvalusas S nr. 15: 1995-96 čuožžu 4. teakstaoasis nubbin manjimuš cealkagis "*Suomagiella oahpahusa ii galgga láhčit nu ahte dat čuoččá sámegiella oahpahussii.*"

Sámediggi áigu dárkilastit ahte jos suomagiella oažžu stáhtusa 2. giellan Tromssa ja Finnmarkku guovlluin, de dat ii galgga čuočcat sámegiella oahpahussii vaikko árvalusa áigumuš lea ahte dat ii galgga čuočcat sámegiella oahpahussii. Muhtumat sáhttet dattetge čuoččuhit ahte dat ii čuoza sámegillii, go oahppi ieš sáhtta váljet sámegiella oahpahusa. Geavahusas sáhtta dat dagahit dan ahte gielddat mat leat mearridan geatnegahtton oahpahusa sámegillii ja sámegielas, sáhttet oahppit ieža "váljet" ahte eai loga sámegiella ja sadjái váldit suomagiella skuvllas. Dán ii sáhte Sámediggi dohkkehit.

ÁŠŠI 45/95 1996 BUŠEAHTTA KAPIHTTAL 0540 SÁMEDIGGI - JUOGADEAPMI

Áššebáhpirat:

- Sd.prp. nr. 1 (1995-96) - Giella- ja bargodepartemeanta
- Sámi giellaráđi, Sámi kulturráđi, Sámi kulturmuitoráđi ja Sámi ealahusráđi bušeahtta-evttohusat
- Čoahkkingirjii oassi áššis 42/94 - Sámedikki 1995 bušeahtta - juogadeapmi
- Čoahkkingirjii oassi áššis 43/95 - Sámedikki 1996 bušeahtta - Ođđa dárbbut
- Čoahkkingirjii oassi áššis R 5/95 - Sámedikki 1996 bušeahtta, doaibma- ja virgečálus

Sámedigg dagai čuovvovaš mearrádusa:

Ášši manjiduvvo Sámedikki 1996 guovvamánu čoahkkimii.

ÁŠŠI 46/95 DOARJJA SÁMI ORGANISAŠUVNNAIDE

Áššebáhpirat:

- Reive Sámedikki direktivrras Sámedikki áirasiidda, beaiváduvvon borgemánu 17. b. 1995
- Doarespolitihkalaš joavkku notáhta jodiheaddji Roger Pedersena bokte, beaiváduvvon geassemánu 27. b. 1995
- Sámediggeráđi notáhta

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

Čuovvovaš guokte evttohusa sáddejuvvojit ráđđái viidáseabbo meannudeapmái.

1. Njuolggadusaid 3. paragrafa, goalmmát lađđasa dulkon. Vuosttas čuokkis Sámedikki dulkomis nevdaduvvo: Revišuvdnaduodaštusas galgá duodaštit ahte revišuvdna lea

beassan geahččat dárbašlaš guittiid mat gusket lahttovuoda ruđa máksimii, dát guoská nu riikaviidosas sámepolitihkalaš organisašuvnnaide go sin guoskevaš báikkálaš servviide ja dan vuodul sáhttet duodaštit ahte ovttaskas lahtut duodai leat máksán lahttoruđa.

2. Sámediggi áigu čeahkinortnega rievdadeami oktavuodas 1996 guovvamánu ollesčoahkkimis ásahtit sierra bearráigeahččanlávdegotti Sámedikki doaimma várás.

Doarespolitihkalaš joavkku raporta vádojuvvui diehtun.

ÁŠŠI 47/95 ČOAHKKINJODIHANGOTTI VÁLLJEN

Áššebáhpirat:

Válgalávdegotti árvalus ášši V 3/95: Movt válggaid čađahit:

Válgalávdegoddi leai ovttamielalaš bidjat čuovvovaš njuolggadusaid áššái:

1. Opposišuvdna oažžu jodiheaddji
2. Eanetlohkojoavku oažžut nubbi jodiheaddji
3. Kandidáhtaid juohkáseapmi:
 - Eanetlohkojoavku evttoha 1 lahtu/peršuvnnalaš várrelahtu
 - Opposišuvdna evttoha 2 lahtu /1 peršuvnnalaš várrelahtu guhtiige, ja stuorámuš joavku oažžu jodiheaddji.
 - Sohkaabeallejuohkáseapmi lea lahka dásseárvolága gáibádusaid.

Válgalávdegotti árvalus áššis V 4/95 - evttohusat čeahkinjodihangodái

Bargiidbellodat:

áirras	Egil Olli, jodiheaddji
várrelahttu	Margreta Páve Kristiansen

Sámejoavku/Guovddášbellodat/Dáloniid listu:

áirras	Heaika Skum
várrelahttu	Anders Oskal

NSR:

áirras	Mary M. Trollvik, nubbi jodiheaddji
várrelahttu	Aage Pedersen

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

Čeahkinjodihangottis leat čuovvovaččat:

Bargiidbellodat:

áirras Egil Olli, jodiheaddji
várrelahttu Margreta Páve Kristiansen

Sámejoavku/Guovddášbellodat/Dáloniid listu:

áirras Heaika Skum
várrelahttu Anders Oskal

NSR:

áirras Mary M. Trollvik, nubbi jodiheaddji
várrelahttu Age Pedersen

**ÁŠŠI 48/95 SÁMI RIDDO- JA VUOTNAGUOVLLUID DOAIBMAPLÁNA 1997-2001 -
GULASKUDDANÁRVALUS**

Áššebáhpirat:

- Sámediggeráđi čoahkkingirji, skábmamánu 10. b. 1995, ášši R 112/95
- Sámedikki mearrádus áššis 37/95
- Sámediggeráđi gulaskuddanárvalus, skábmamánu 6. b. 1995
- Sámediggeráđi árvalus áššis 48/95, 3. čuokkis

Sámediggi dagai čuovvovaš mearrádusa:

Mearriduvvui ahte buktojuvvon evttohusat biddjojit sámi riddo- ja vuotnaguovlluid 1997-2001 plána-evttohusii ovdal go dat sáddejuvvo gulaskuddamii.

1. Árvalus, nuvtá giellaoahpahusa hárrái sápmelaš rávis olbmuide váldojuvvo mielde plánii.
2. 3.6 - Áŋgiruššansuorgi 6: Sámi giellaovddideapmi

3.6.1 Doaibma 1: Viiddit Sámelága giellanjuolggadusaid hálddašanguovllu.

Eanadieđalaš guovlu: Lassi Sámediggeráđi árvalussii: Čuoggá sadjái maŋŋá "Tromssa fylka" biddjojuvvo rihku. Lassi rihku maŋŋá: Fálesnuori giella ja oasis Áltá gielladas Finnmárkkus.

3. Rievdadus; 4. siiddus plánas, Eanadieđalaš doaibmaguovlu: "Eanadieđalaš guovlu ... Divttasvuonas Norlánddas máddin gitta vuotnagiellaide davásguvlui Vuorjámii". Rievdadus-evttohus: ... Divttasvuonas Norlánddas máddin gitta riddo- ja vuotnagiellaide davásguvlui...

Lassi 4. siiddus; Gulaskuddan: Plána sáddejuvvo gulaskuddamii buot riddo- ja vuotnagiellaide Divttasvuona rájes Norlánddas davásguvlui gitta Vuorjámii.

Doaibmaplána galgá maiddá leat čuokkis ahte lasihit sámi jienastuslohkui guorraseami guoskevaš guovlluin.

Mearkkašupmi: Muđui čujuha Bargiidbellodaga joavku iežas evttohussii áššis 37/95 mas joavku ovddidii evttohusa ođđa guolástusráđđeaddi virggi hárrái. Evttohus galgá váldojuvvot mielde doaibmaplána ovdal go dat sáddejuvvo gulaskuddamii.

Čoahkkingirji:

Elli Kirsti Nystad
Elli Kirsti Nystad